

teknikemek

mühendislik, mimarlık ve planlamada

Yıl: 1, Sayı: 3, Aralık 2008 - Ocak 2009, Eder: 50 Ykr

İşçi Sağlığı ve
İş Güvenliği

Yayın Kurulu'ndan

Teknikemek'in 3. sayısıyla merhaba!

Geçen sayımızda "Nükleer Santraller" başlıklı dosya konumuzda Nükleer Santraller, ülkemiz için yaklaşan tehlike olarak değerlendirilmişti. Nükleer atık sorununun henüz çözülememiş olmasından, dışa bağımlılığa, insana ve doğaya verdiği zarara kadar konu, birçok yönüyle ele alınmış; nükleer santrallere karşı verilecek mücadelenin doğaya, tarihe ve ülkenin bağımsızlığına sahip çıkmak anlamına geldiği ifade edilmişti.

Bu sayıda dosya konumuz İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği... İşçi yerine "iş" in güvenliğini konu alan, işçinin sağlığını ikinci plana atan anlayış, "yanlışlıkla" veya "hatayla" bunu yapıyor; emeği, emeğin sahibi olarak işçiyi, işçinin değer yaratan konumunu inkar etmek, kafalara emeğin değersiz birşey olduğunu, emek olmadan da toplumun varolabileceğini yerleştirmek istiyor. Dosya konumuzda, işçi sağlığı ve iş güvenliği birçok yönüyle işlendi.

EMO Olağanüstü Genel Kurulu Antalya'da yapıldı. 3 günlük kongrede tartışılan (daha doğrusu tartışılmayan) yönetmelikler, kongredeki tartışmalar/tartışmamalar hepsi üzerinde düşünülmeğe değer konular. Yönetmeliklerin hazırlanmasında yeterli çalışma yapılmadığı, kongrede önemli konular yerine ayrıntulara takıldığı da bir gerçek.

"TMMOB Krize, AKP'ye, Gericiliğe, Irkçılığa Karşı Sokakta Sözümlü Söylüyor" başlığıyla 22 Kasım'da TMMOB İKK'ların olduğu her ilde basın açıklamaları yapıldı. TMMOB'un sokağa inmesi, eksiklikleriyle beraber halka ulaşmak amacıyla söz söylemesi önemli bir adımdır.

29 Kasım'da Ankara'da düzenlenen "İşsizliğe, Yoksulluğa ve Pahalılığa Karşı Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi", gerek TMMOB içindeki gerek de TMMOB ve diğer demokratik kitle örgütleri arasındaki sorunları yansıtmaları bakımından önemliydi. Mitingin zamanlaması, işçi sınıfı ve emekçilerin katılım düzeyi, sendikaların ve kitle örgütlerinin nasıl bir çalışma yaptığı için bir boyutuysa diğer yönü de TMMOB ve KESK yönetimi arasında bilinen ancak utangaçça gizlenen çekişmedir.

Aynı noktaya; krizin emekçilerin sırtına yıkılmasına, ülkemizin emperyalizminin oyuncuğu haline getirilmesine, ırkçılık ve militarizmin normalleşmesine karşı ne yapıldığı, ne yapılacağı olmalıdır. Yoksa başka kaygılarla hareket etmek, KESK ve TMMOB'un emekçi kesimlerine fayda getirmez, getirilecektir de.

İkinci sayımız daha çok mühendis, mimara ulaştı. Çeşitli öneri ve katkılar aldık. Ancak hala okuyucularımızın daha aktif bir şekilde teknikemek dağıtımına katılımı, daha fazla mühendis-mimar-akademisyene dergimizin ulaştırılması bir ihtiyaçtır.

Önümüzdeki sayımızın dosya konusu "Yerel Yönetimler ve Kent Yaşamı... Eleştiri, katkı ve önerilerinizi teknikemek@hotmail.com veya teknikemek@evrensel.net adresinden iletebilirsiniz.

İçindekiler

- 2 Yayın Kurulu'ndan
- 3 Haber / Etkinlik
- 5 Kriz ve Mühendisler / Tunç Şenal
- 7 Sendikalar Sertifikaları / Ertuğrul Ünlütürk
- 8 İşçi Sağlığı ve Meslek Hastalıkları / Mehmet Besleme - Foto Demir
- 10 Her Yer Tuzla (m) Olsun? / Altan Aygöz
- 12 Kimyasal Maddelerin Çalışma ve İşçi Sağlığı / Zühal Yazıcı
- 14 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği / Abdurrahman Başkaya
- 16 Kamu Denetimi / İzzettin Önder
- 18 İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Tersaneler / Şeref Özcan
- 20 Tersanelerde Tazeleme Sistemleri ve İşçi Sağlığı / Dr. Melike Erkoç
- 22 TMMOB ve İş Güvenliği / Nurten Güttükin Çalık
- 23 Nükleer Santrallere Neden Karşı Olmalıyız? / Celal Cezir
- 25 Kaza Değil Cinayet / Tokin Akçapınar
- 26 Markalaşmak, "Devlet"te Marka Yaratma / Samra Çaralan
- 28 Dünyanın Geleceği ve Nükleer Silahlar / Arif Doğan
- 30 John Desmond Bernal / Selçuk Karasarlı
- 31 Kitap / M. Arif Koşar
- 32 Mühendis Olmak ya da Olamamak / Hasan Uçar

Günlük EVRENSEL

gazetesi ile birlikte

İki Ayda bir ücretsizdir.

Fiyatı: 50 Yür

Türü:

Yayın türü

Bilgi Basın Yayın

Sarı Tic. Ltd. Şti. Adına Sahibi:

Ahmet Sami Bekir

Sorumlu Müdür:

Mehmet Uğraş Vatandaş

Yayın Kurulu: Prof. Dr. Arif Nacaroglu, Ali Bülbül, Celal

Cezir, Ertuğrul Ünlütürk, M. Arif Koşar, Mustafa H.

Tiflisli, Nurten Güttükin Çalık, Selçuk Karasarlı, Taylan

Toral, Tunç Şenal

Yönetim Yeri: Esşehitir Mahallesi Dolapdere Caddesi Karşıcaak

Sokak No: 31/2 Şişli / İSTANBUL

Tel: (0212) 2332036 Faks: 2331860-70

Baskı: SM. Matbaacılık
Çobançesme Mah. Sanayi Cad.
Alcay Sokak. No:10 (A Blok)
Yenibosna-Bahçelievler / İSTANBUL
Tel: 0 212 654 94 18

Dağıtım: Doğan Dağıtım

e-posta: teknikemek@hotmail.com

HABERLER

TMMOB 40. Dönem I. Davaşma Kurulu İMO İsmail Öztürk Salonu'nda 11 Ekim 2008 tarihinde toplandı. 392 kişinin katıldığı toplantıda yapılan konuşmalarda dünyada yaşanan krizi emekçi kesimlere yansımaları ve Türkiye'ye etkileri üzerinde duruldu.

Bahıkcı Davasında Karar Açıklandı!

Kaçak elektrik kullanımına karşı verdiği mücadele sırasında alçak bir saldırı sonucu yaşamını yitiren Hasan Bahıkcı'nın 6 yıldır süren davasında yerel mahkemede 3. kez karar alındı. Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 2006 yılında verildiği Yargıtayın usulen bozduğu kararındaki cezaları aynen korudu. Böylece sanıklar Zeki Akkoyun, Yılmaz Çakmak ve Şeyhmutis Diken müebbet, Halim Şimşek ise 13 yıl 4 ay hapis cezasına mahkum oldu.

"İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Paneli"

İSKİ'nin Sarayburnu şantiyesinde iş güvenliği önlemlerinin alınmaması nedeniyle iş cinayetine kurban giden Harita Mühendisi Gülseren Yurttaş anısına TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu tarafından "İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı Paneli" düzenlendi.

"Emek Hareketi, Kürt Sorunu ve Toplumsal Barış" Paneli

TMMOB Van İl Koordinasyon Kurulu, Van Ticaret ve Sanayi Odası Toplantı Salonu'nda "Emek Hareketi, Kürt Sorunu ve Toplumsal Barış" konulu panel düzenledi.

"Zamlara, Yoksulluğa, Yolsuzluğa, Hak Gasplarına Son vermek İçin AKP'yi Durduralım" Mitingi

TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu ve KESK Ankara Şubeler Platformu çağrılıyla düzenlenen Ankara Tabip Odası, DİSK, Türk İş Şubeleri olmak üzere tüm emek ve demokrasi güçlerince desteklenen "Zamlara, Yoksulluğa, Yolsuzluğa, Hak Gasplarına Son vermek İçin AKI'yi Durduralım" başlıklı miting 14 Ekim 2008 tarihinde gerçekleştirildi.

"İşsizliğe, Yoksulluğa ve Zamlara Karşı Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi" yapıldı!

29 Kasım 2008 tarihinde KESK ve DİSK'in çağrısıyla on binlerce kişinin katılımıyla Ankara'da "İşsizliğe, Yoksulluğa ve Zamlara Karşı Emek, Barış ve Demokrasi Mitingi" yapıldı.

Başbakan'a Yanıt!

TMMOB Yönetim Kurulu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, belediye çalışmalarının meslek odaları tarafından engellendiğine ilişkin açıklamaları üzerine 1 Aralık 2008 tarihinde bir basın açıklaması yaptı.

Mersin Kent Sempozyumu

24-25 Ekim 2008 tarihinde TMMOB Mersin İKK tarafından Mersin Kent Sempozyumu yapıldı.

Gülseren Yurttaş'ın Duruşması Ertelendi!

24 Ekim 2008 tarihinde Gülseren Yurttaş'ın adına "kaza" denilen bir iş cinayetiyle ölümünün ardından açılan ceza davasının dördüncü duruşması gerçekleştirildi. Duruşmaya avukatların yanı sıra ailesi, dostları ve aralarında üyelerimizin de olduğu TMMOB'ye bağlı Oda üyeleri katıldılar. Duruşma her iki tarafın tanıklarının dinlenmesi amacıyla ertelendi.

5. Dünya Su Forumuna Karşı Alternatif Arayış

8-9 Kasım 2008 tarihinde 2009 yılını Mart ayında İstanbul'da gerçekleştirecek 5. Dünya Su Forumu'na karşı bir araya gelenlerin örgütlediği hazırlık toplantısı İTÜ Taşkışla 109 no.lu salonda yapıldı.

TMMOB Sözümlü Sokakta Söyledi!

22 Kasım 2008 Cumartesi günü saat 12:30'da Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, dünyada ve Türkiye'de yaşanan sorun gelişmeler üzerine, eşzamanlı olarak İKK'ların bulunduğu tüm illerde kent merkezlerinde "TMMOB Krize, AKP'ye, Gericiliğe, Neoliberalizme, Irkçılığa karşı sokakta sözünü söylüyor" başlıklı basın açıklamaları gerçekleştirdi.

EMO Olağanüstü Genel Kurulu Yapıldı!

21-22-23 Kasım 2008 tarihlerinde Elektrik Mühendisleri Odası 41. Olağan Genel Kurulu'nda alınan karar gereği Yönetmelikler Olağanüstü Genel Kurulu Antalya Saturn Palace Resort Otel'de gerçekleştirildi.

Elektrik-Elektronik-Bilgisayar Mühendisliği Sempozyumu Bursa'da Yapıldı!

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Bursa Şubesi ile Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Elektronik Mühendisliği Bölümü, İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik, Elektronik Mühendisliği Fakültesi ve TÜBİTAK işbirliğinde düzenlenen ELECO'2008 Elektrik-Elektronik-Bilgisayar Mühendisliği Sempozyumu 26-30 Kasım 2008 tarihinde yapıldı.

teknikemek

ETKİNLİKLER

18 Aralık 2008: Mimarlar Odası Bilirkişilik Sempozyumu

Bilirkişilik hizmetlerinin değerlendirileceği sempozyumda "afet bilirkişiliği" ayrı bir oturum ile tartışılacaktır. Sempozyum Ankara Çağdaş Sanatlar Merkezinde düzenlenecektir.

19-20 Aralık 2008: Geçmişten Geleceğe Su Yapılarında Tas Sempozyumu

Kültürel mirasımızın önemli bir bölümünü oluşturan hanlar ve kervansarayların, tarih boyunca çeşitli nedenlerle tahrip oldukları, değer ve niteliklerini yitirdikleri saptanmıştır. Hanlar ve Kervansarayların mimari niteliklerinin yanı sıra, koruma-kullanma dengesi ile birlikte ele alınarak, çağdaş toplumun gereksinimlerini karşılamak üzere değerlendirilmesi gerektiği, sempozyumun amacı olarak belirlenmiştir. Sempozyum Mimarlar Odası Antalya Şubesi tarafından düzenlenmektedir.

19-20 Aralık 2008: 1/1000 Ölçekli Sayısal Fotogrametrik Antalya Halihazır Haritaları Tanıtım Panosu**22-23 Aralık 2008: XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı**
"İnternet ve Demokrasi", "İnternet Yasakları" konularının ön plana çıkacağı Türkiye'de İnternet Konferansı'nın XIII.'sü 22-23 Aralık 2008 tarihlerinde ODTÜ'de gerçekleştirilecek.**26-27 Aralık 2008: Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları IV**

DOCOMOMO Türkiye Çalışma Grubu'nun "Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları" konulu etkinlikler dizisinin dördüncüsü 26-27 Aralık 2008 tarihlerinde Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nün evsahipliğinde Bursa'da düzenlenecektir.

8-10 Ocak 2009: TMMOB İzmir Kent Sempozyumu
TMMOB İzmir Kent Sempozyumu TMMOB İzmir İKK yürütücülüğünde düzenlenecek. Sempozyumun ana başlıkları şöyle:

1. Çevre Açısından Mevcut Durum ve Geleceğin Planlanması,
2. Kentin Doğal Afetlere Hazırlık Durumu / Doğal Afetler ve İzmir,
3. Kentsel planlama ve Yapılaşma Politikaları ve Uygulamalar,
4. Kentleşme Sürecinde Tatum,
5. İzmir'in Enerjisi ve Doğal Kaynakları.

10 Eylül 2008 - 11 Ocak 2009: SERGİ - Suyun Bir Arada Tuttuğu

İstanbul Modern Sanat Müzesi, "Suyun Bir Arada Tuttuğu" başlıklı yeni sergisiyle, çağdaş sanatın uluslararası düzlemde tanınan en önemli sanatçıları ve günümüzün etkileyici işlerine imzatan genç isimlerini bir araya getiren Verbund Koleksiyonu'ndan özel bir seçki sunuyor. 10 Eylül 2008- 11 Ocak 2009 tarihleri arasında Süreli Sergiler Salonu'nda yer alacak serginin küratörleri Verbund Koleksiyonu Yöneticisi Gabriele Schor ve İstanbul Modern Sanat Müzesi Şef Küratörü Levent Çabıkoğlu.

16-18 Ocak 2009: TMMOB 2. Ankara Kent Sempozyumu
TMMOB 2. Ankara Kent Sempozyumu TMMOB Ankara İKK yürütücülüğünde düzenlenecek.**28 Ocak 2009: Gülseren Yurttaş Mahkemesi**

Yüklenici firma Kutay İnşaat'ın, taşeron firma Detek Deniz Teknolojileri LTD. Şirketi'nde çalışırken 27 Eylül 2007 günü bir iş cinayetinde hayatını kaybeden Gülseren Yurttaş'la ilgili yargı süreci devam ediyor. Saat 10.45'te Sultanahmet Adliyesi 6. Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki duruşmada tanıklar dinlenecektir.

30-31 Ocak 2009: TMMOB Aydın Kent Sempozyumu
TMMOB Aydın Kent Sempozyumu TMMOB Aydın İKK yürütücülüğünde düzenlenecek.

FUARLAR

18-21 Aralık 2008: Medist 2008 (7. Uluslararası Medikal Ürünler, Laboratuvar Ekipmanları ve Hastane Donanımlar Fuarı), IFM

18-21 Aralık 2008: Endüstri 2008 (3. Denizli Makine ve Otomasyon Fuarı), Denizli EGS

18-21 Aralık 2008: MODEX 2008 (Mobilya, Dekorasyon Ürünleri ve Tasarım Fuarı), Antalya

18-21 Aralık 2008: 2. Vending Expo Fuarı (Otomat Makineleri ve Otomat Ürünleri Tedarikçileri Bayilik Geliştirme), IFM

21-23 Ocak 2009: SMM İstanbul 09 (Gemi İnşa, Makina Ve Deniz Teknolojileri İhtisas Fuarı), Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı Rumeli Salonları

29 Ocak 2009 - 01 Şubat 2009: GAPSHOES (Ayakkabı, Saracıye ve Yan Sanayi Fuarı), G.Antep

KRİZ VE MÜHENDİSLER...

Tunç Şenel
Makine Mühendisi

ABD'de inşaat sektörü ve finans piyasalarında başlayan kriz, o denli hızlı gelişmiştir ki liberal ekonomist ve sosyal bilimcileri adeta gafil avlanmıştır. Patlak veren krizin Mortgage (İponak) bankalarından mı, yuksa yatırım bankalarının aşırı kar hırsı sebebiyle karşılıksız 'değerli kâğıt' baskmalarından mı kaynaklandığını halen bulamamışlardır. Krizin 2 ila 10 yıl süreceği tahminleri yapılırken, bir nebze "teselli" için krizin reel (üretim) sektörü etkilemeyeceğini, panik yapılmaması gerektiği ilan edilmektedir. Yeni Dünya Düzeniyle artık sonsuza kadar huzur içinde süreceği ilan edilen bu sistemin ideologları dahi sorunun ne olduğunu, nerede yanlış yaptıklarını düşünüp durmakta, çekingenlikle; Karl Marx haklıydı diye düşünmekten kendilerini alınamamaktadırlar. Evet, Karl Marx haklıydı... Bu, kapitalist sistemin kaçınılmaz kaderiydi. Ancak unutmamak gerekir ki, çürümüş ve can çekişen sistemin yerine koyacağımız alternatif olmaksızın, halktan, emekten ve bilimden yana bir düzen için gerekli mücadeleyi veremediğiniz sürece, kapitalist sistem kendiliğinden yok olmayacak, bunun gibi nice krizleri dünya halklarının sırtına yükleyerek hayatini devam ettirecektir.

Türkiye'nin bu krizden (özellikle de üretim sektörünün) etkilenmeyeceğini hatta karlı çıkacağını, "hamdolsun, teğet geçeceğimiz" siyasi iktidar ilan ededursun, daha şimdiden TÜSİAD vb. sermaye örgütleri, ILO gibi uluslararası çahşma örgütleri gerçekleri açıkça söylemekten kaçınmamaktadırlar. Türkiye'de bir yıl içinde 200 bin işçinin işten çıkarılacağını sermaye kesimi ilan etmekle kalmayıp, icraata geçmiştir bile. Dünyada ise 20 milyon emekçinin işini kaybedeceği tahmin edilmektedir. Kriz şimdiden işten atılmalar, ücretsiz izinler, sıfır zammı dayatmaları, tüketim maddelerine yüzde 70'lere varan zamlarla halka ve emekçilere yüklemeye başlamıştır. ABD'de batık bankaları kurtarmak üzere halktan toplanan vergiler bu bankalara aktarılmakta (daha şimdiden 1 trilyon doları bulmuştur). Avrupa Birliği de ABD'nin bu uygulamasını izlemektedir.

Elbette; bu süreç, krizden en çok zararı görececek halkları ve hakları gaspedilen dünya emekçilerinin örgütlenmiş olan kesitlerinin topyekûn karşı duruşu ve mücadelesiyle geri püskürtülebilir.

Bu arada ülkemizde özelleştirmeler son hızla devam etmekte, insanlığın temel gereksinimi suyun dahi özelleştirilmesi için gereken yasalar gündeme getirilmekte, orman arazi ve kıyılarımız sermayenin talanına açılmaktadır. Doğalgaz zammı yüzde 70'i bulurken, doğalgaza endeksli elektrik fiyatları da hızla yükselmektedir. Nükleer santral ihalesi ise, kara propaganda yağmuruna rağmen sermayenin istediği gibi sonuçlanmıştır, ancak hükümetin bu alandaki çabalarının süreceği bilinmekte, ülkemizi nükleer çöplüğe çevirme hareketi devam etmektedir.

Ergenekon davasının başlamasıyla birlikte, faili meçhul (belli) cinayetler, işkenceler, konut-gerilla faaliyetleri, 12 Eylül darbeye-

cilerinin yasa dışı icraatlarının bu davanın dışında kalacağı belli oldu. Anlaşıyor ki dava yalnızca AKP'nin ayağına dolaşanlarla ve yeni süreci anlamayan unsurlarla sınırlıdır. Ergenekon davasının gerçekten yaşadığı derin devletin, "vatan-millet" edebiyatıyla suikastlar, cinayetler ve provokasyonlar örgütleyenler çetelerin açığa çıkarılmasının bir aracına dönüştürülmesi halkın demokrasi ve bağımsızlık için mücadelesini yükseltmesine bağlıdır.

İnsan hakları ihlalleri son dönemde adeta 12 Eylül cunta dönemini hatırlatırcasına tırmanışa geçti. Sokak ortasında duruşlarına uymadığı için öldürülen gençler, karakollarda işkenceler ve ölümler gizlenemez hale geldi. Polise verilen yetkilerle, sıradan vatandaşlar güvenlik gerekçesiyle işkenceden geçirilip öldürülebiliyor. Türkiye'de ilk olarak, bir adalet bakanı işkencede ölüm için özür dilemek zorunda kalmıştır. Kürt halkının yoğun olarak yaşadığı bölge illerinde AKP'ye duyulan güven giderek azalıyor. AKP hükümetinin halka vaat ettiği demokrasi yerine ırkçı söylem ve politikalarda ısrar etmesi halkın tepkisini çekiyor. Başbakan, gittiği Diyarbakır'da hayaller bir kentle, Tunceli'de protesto ile karşılaşmış, yaklaşmakta olan mahalli seçimlerinden daha şimdiden umudunu kesmiştir. Ana muhalefet partisi genel başkan Deniz Baykal ise bunu bir isyan provası olarak tanımlamış, yine malum çeteleri üstü örtülü olarak göreve çağırması, demokrasi, hak ve özgürlükler yerine 25 yıllık çözümsüzlük ve askeri baskı politikasını savunmuştur.

Krizin, ülkemizde yaşayan tüm emekçileri etkilediği gibi, emekçi mühendisleri de etkilemektedir. Mühendislere düşen de daha çok işsizlik, daha düşük ücret, ücretsiz izin, her an işten atılma korkusu ve geleceğe dair güvensizlik olmaktadır. Türkiye emekçilerinin bir parçası olarak emekçi mühendislere düşen, hem emekçi hem de teknik ve bilime vakıf olan aydın kimliğiyle krizin yükünün emekçilere yıkılmasına karşı verilen mücadeleye destek vermektir. Bu, ülkemizin bağımsızlığı, demokrasi ve halk iktidarı yolunun açılması mücadelesidir.

teknikemek

Türkiye'de son 23, Almanya'da son 40 yılda
TERSANE ÖLÜMLERİ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği ülkemizde en çok sözü edilen ancak çözüm bulunmayan, daha doğrusu çözümünü istenmeyen/önemsenmeyen konulardan birisidir. Çözümü önemseni-
miyor; çünkü sorunun mağdurları önemseniyor. Önemseniyor olsa iş kazalarında
dünyada ilk sıralarda bulunan ülkemizde herhal bir takım önlemler alınır, sorunlular en ağır
şekilde cezalandırılır.

Dosyamızda işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu çeşitli yönleriyle inceleniyor. Çevre Mühendisleri
Odası Eski Genel Başkanı Fırtıncı Ünlütürk soruna yaşamın içinden, 'yanlışlarından' bizlere sumarken, Kimya
Mühendisleri Odası Genel Başkanı Mehmet Besleme ve Kimya Mühendisliği öğrencisi Fuat Demir meslek
hastalıkları konusunu ele alıyor. Yine Kimya Yüksek Mühendisi Zehal Yazıcı kimya işkolunda işçi sağlığı ve iş
güvenliği sorununa eğiliyor.

TTB Merkez Konseyi Üyesi Altın Ayaz Türkiye ve Dünyadaki iş kazaları ve meslek hastalıkları verilerini
karşılaştırdığı yazısıyla ülkemizdeki acı gerçeği gözler önüne seriyor. İş Müfettişi ve Maden Yüksek Mühendisi
Abdullahhan Başkaya yazısında işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlayacak birimleri, teknik eleman-
ların rolünü ve işverenlerin önlem alma borcunu işliyor. İzzettin Önder, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin karma dene-
timinden çıkarılıp özel denetim şirketlerine devredilmesinin ne gibi sonuçlara yol açacağını işlediği yazısında karma denetiminin önemini
vurguluyor. İş Müfettişleri Derneği Genel Sekreteri Şeref Özcan ise iş müfettişlerinin denetimlerinin, işçi sağlığı ve iş güvenliği üzerindeki
etkisini Tuzla Tersaneleri örneği üzerinden değerlendirirken Dr. Melike Erkoç; taşeronlaşmanın işçi sağlığı ve iş güvenliği üzerindeki etk-
isini ele alıyor.

Endüstri Mühendisi Nurten Gültekin Çalık ise, aslında Teknikernek'in dosya bölümünün dışında TMMOB sayfasında yazmış olmakla
beraber, dosya konumuzun bir parçası sayılabilecek TMMOB'un iş güvenliği mühendisliğine yaklaşımını ele alıyor.

Elbette hazırladığımız dosya ile işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunu bitirmiş olmuyoruz. **'Yalnızca bir başlangıç'** denilebilir...

Sendikasız Sertifikalılar

Ertuğrul Ünlütürk
Çevre Yüksek Mühendisi

Binanın onurunu kâğıda dışarıdaki konut şantiyesine bakıyorum. Hızlı bir koşuşturma ve tempo var. beton mikserleri gidip geliyor, baretili ve yalokli işçiler yüksek katta beton döşüyorlar. Yükleme şirketi şantiye binasının önünde de geçitli 'sarıfika' bayrakları sallanıyor. anlaşıyor ki şirket belgeli. Eğer bir de iş kazası olmasaydı, birçok insan doğal olarak her şey yolunda gidiyor diye düşünür.

Kapitalist iş yaşamında ambalaj önemlidir; bürounuzun mobilyası, arabanızın markası, üstünüzdeki elbise, yani göze hitap eden unsurlar iş çevresinin dikkatini çeker ve önece kazandırır. Son yıllarda şirketlerin antetli kağıtlarında yer alan amblemaların, işyerlerinin önünde dikilen sertifikalı bayraklarının birçoğu aslında kamuflaj amaçlıdır, göz boyamaya yöneliktir.

Bir şantiye düşünün ki; işçileri, mühendisleri aylardır ücretlerini alamıyor; şirketin piyasaya ve devlete de touluk borcu var, ama kapısında o bayraklar hala dikili duruyor, çünkü aldığı belgelerin geçerliliği sürüyor. O bayrakların altından geçecek şantiyeye girdiğimizde, hem o derme çatma barakalarda sağlıksız koşullarda barınmaya çalışan emekçilerin yüzlerindeki umutsuzluğu ve çaresizliği; hem de şantiyedeki iş güvenliği uyarı levhalarını göreceksiniz. Sağda solda dikili levhalarla "vincin altında durma", "baretili tak", "kemerini tak" türünde yazılar var ama, o yazılardan emekçilerin aklına kazınanlar ise "maaşımı öde", "fazla mesaimden çalma", "sigortamı yap" gibi kazanılmış hak talepleri, insani yaşam talepleridir. İşveren, kendisine kazandıran emekçiyi sağlıksız koşullarda yaşatıp onu sosyal güvencesiz çalıştırıyor, üstelik bir de emeğinin karşılığı olan ücretini ödemiyor, ama şirket "vesikalı", yani belgeli... Şantiye panosunda kalite yemirleri, şemalar, talimatlar gibi prosedür gereği ilanı gereken her yazı asılı ama, işçiler ailelerine gönderecekleri ekmecek paralarını alamıyor muhasebeden. İşte bu yatan çelişki, kapitalizmin yarattığı anlayışın içine düştüğü trajikomik durumcu, insana ve emeğe verdiği değeri gözler önüne seriyor.

Devrimcilerin 'iş ekmecek yoksa barış da yok' diye bir sloganı vardır, onlara her sözümlü olduğu gibi hayat bunu börtün şiddet ve gerçekliğiyle doğrultuyor. İş ve işçi güvenliğinin, emeğin olmadığı yerde o belgelerin, o bayrakların anlamı ve değeri yoktur, orada iş barışı hiç yoktur. İngilizce kelimelerin kısaltmalarından oluşan, o ISO, OHSAS belgelerini veren yerli/yabancı danışman firmalar; belgelendirdikleri fabrikaların ve şantiyelerin işçilerinin grevli-toplu sözleşmeli sendikal haklarını, sosyal güvencelerini, parasal araçlarını, sosyal haklarını, yaşam ve barınma koşullarını peşinde değiller; bunu bizim gibi biliyoruz. Onların, o işyerlerine verecekleri belgelendirme hizmetinin karşılığında kescekleri faturaların düzenli tahsilatı dışında başka bir derdleri, beklentileri yok ve hiçbir zaman da olmayacak.

Mühendisler/uzmanlar olarak, eğer hele bir de kendimize karşı detaylı olarak, bu noktada çuvaldızı biraz da kendimize batırmanın gerekiyor. İşyerlerinin kalite yönetimi ve İSG birimlerinde çalışan, o danışman firmaların işyerlerine belge vermesinin zeminini sağlayarak verilmiş belgelerin sorumluluğunu temin eden meslek-

taşlarımızın iş barışı ile ilgili böyle derdleri var mı, o da yok... Hâlbuki o iş barışı kavramı meslektaşlarımızı ve onların ailelerini de yakından ilgilendiriyor, ama onların bundan da haberleri yok. 12 Eylül düzeninin uzun bir süreçte topluma ağıladığı bireycilik, çıkarıcılık ve apolitik yaşam biçimi; ne yazık ki insanlarımızın, çevresindeki başka insanların kaygılarını paylaşmasının önüne geçti, bunun en büyük yansıması ise çalıştığımız işyerlerinde görüyoruz. Fabrikalarda, vensanelerde, şantiyelerde, kendi koyduğumuz veya uyguladığımız kurallarla; mavi yakalı/beyaz yakalı, sarı haredi/beyaz baretili gibi yapay ayrımlar yaratıyor, birbirimize yabancılaşıyor, birbirimizden kopuyoruz. Emeğin evrenselliğini, kapitalizmin renk ve statü gözetmeden emeğin ve emekçilerin baş düşmanı olduğunu, kapitalist iş yaşamının önümüze serdiği pembe tabloları ve kariyer hedeflerine bakarak unutupuyoruz.

İşyerlerinde İSG birimlerinde çalışan mühendislere, orada çalışmalarına olarak sağlayan belgeler ise, meslek odalarının gerçekleştirdiği meslek eğitimi sonucunda veriliyor. Bir özleştirmeye daha bakalım; bu eğitimlerin çoğunda işçi sağlığı ve iş güvenliği kavramları kalıplaşmış olarak, iş ve işçi haklarından bahsedilmeden, sendikal yaşamın gerekliliği vurgulanmadan tekrar ediliyor, yani meslek odalarından işyerlerinin o birimlerine giden mühendislerimiz, en azından kendi haklarını, kendilerini bağışlayacak işçilerin haklarını öğrenmeden gidiyor.

Değinimizin ilerleyen sayılarına kapsamlı olarak ele alınan iş ve işçi sağlığı, iş güvenliği konuları, emekçilerin hak arama kaygısından bağımsız düşünülecek kadar soyut ve yalın konular değildir. Emekten yana sendikacılık ve grevli toplu sözleşmeli iş yaşamı, işin kalıcılığını ve güvenliğini sağlayacak; işçi sağlığı için alınacak önlemlerin eksiksiz hayata geçirilmesinin önünü açacaktır. Daha fazla kar amacı ile yaygınlaşan rasyonelleştirme ve fazla çalıştırılma, emekçilerin sağlıksız koşullarda barınıp çalışma zorunluluğu, sosyal hakların inkarı gibi iş barışı engellerini aşmamız, işyerlerinde sendikal yaşam pratiğini hayata geçirmemiz ile mümkündür. Bu ağır görev ise, emekten ve halktan yana olan mühendislere, hepimize düşüyor.

teknikemek

İŞÇİ SAĞLIĞI VE MESLEK HASTALIKLARI

Mehmet Besleme
Kimya Mühendisleri Odası Genel Başkanı

Fuat Demir
Kimya Mühendisliği Öğrencisi

"Kapitalist bir dünyada zengin ve zenginlik üretmenin yegane yolu, yoksul, yoksulluk ve sefâlet üretmektir." F.Bazkaya

Giriş

İşçi sağlığı ve iş güvenliği günümüzdeki haline, işçilerin tarih boyunca çeşitli dönemlerinde verdiği mücadele ve ödülleriyle ulaşmıştır. Hiçbir haktan emek ve bedel ödemediği sürece elde edilemeyeceği savı, işçi sağlığı ve iş güvenliği için de geçerlidir. Özellikle günümüzdeki kapitalist sistemde işçi sağlığı ve iş güvenliği sorununun çözümü; iki temel sınıf olan işçi sınıfı ve kapitalist sınıf arasındaki güçler dengesinde gizlidir. İşçi sınıfı için önemli olan; emek ve emek gücünün yeniden üretimi, kapitalist sınıf için ise sermayenin yani karın yeniden üretimidir.

Biz, bu çalışmamızda bize verilen görevi yerine getirirken, işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamında umutlanılması gereken işçilerin maruz kaldığı meslek hastalıkları konusuna işlemeye çalışacağız. Ancak konuya her ne kadar bir mühendis gibi yaklaşacak olsak da, güçler dengesindeki yerimiz -emekçi ile geçinen her teknik eleman gibi- elbette ki emekçiler cephesinden olacaktır.

Sağlık

Sağlık; bir insanın sadece hasta olmaması değil, aynı zamanda fiziksel, ruhsal ve toplumsal yönden güçlü ve sağlıklı olmasıdır. İşçi sağlığı ise; bir iş yerinde çalışan işçinin fiziksel, ruhsal ve toplumsal yönden tam iyilik halinin geliştirilmesi ve en yüksek düzeyde tutulmasıdır. Bu o işçinin, iş koşulları ve kullanılan zararlı maddeler nedeniyle sağlığına gelebilecek zararların önlenmesi, işçinin fiziksel ve ruhsal özelliklerine en uygun yerlere ve işlere yerleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Dolayısı ile hemen şu yaralıdan kurtulmak gerektiğini hatırlatabiliriz, işçi sağlığını sadece iş kazalarının önlenmesine indirgemek gerekir. Elbette ki, iş kazalarının önlenmesi önemlidir ama bu tek başına yeterli bir tedbir değildir. İşçileri uzun vadede hastalık yaratabilecek, her türlü fiziksel, kimyasal ve biyolojik zararlı maddelerden korumakta önemlidir. Yine çalışanlarda sakatlık yaratabilecek elverişsiz koşullarında düzeltilmesi gerekir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

İnsanın en temel hakkı yaşama hakkıdır. Dolayısı ile işverenler çalıştırdıkları işçilerin yaşama hakkını tehdit eden ve çoğu kez karşımıza iş kazaları ve meslek hastalıkları olarak çıkan tehlikelerden çalışanları korumak zorundadır. İşyerlerindeki zararlı unsurları ortadan kaldırmak veya en alt düzeye indirmek, kısacası daha güvenli bir çalışma ortamı sağlamakta

yine işverenin yükümlülüğündedir.

Sigortasız çalışan işçi kamularına göre; iş kazası geçirmez ve meslek hastalığına yakalanmaz. Başına bunlar gelirse, hiçbir hak ve tazminat talep edemez.

Meslek Hastalıkları

Meslek hastalığı, sigortalı işçinin çalıştığı işin niteliğine göre, tekrarlanan bir sebep veya işin yürütülme şartları nedeniyle meydana gelen, geçici veya sürekli hastalık, sakatlık ve ruhi arıza halidir. Kısaca işyerinde mevcut insan sağlığına zararlı, kimyasal maddeler, fiziksel, biyolojik ve ruhsal etkenlerin meydana getirdiği hastalıklara meslek hastalığı denir.

Burjuvazi için önemli olan karı arttırmaktır. İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlemeye yönelik bir harcama karı dürtüsüyle çelişir. Yasa ve yönetmeliklerin işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında işverenlere yüklediği görev işletmelerin masraflarının biraz daha artması ve karların biraz daha azalması demektir. Zehirlenmeyi azaltacak her sistem iş kazasını azaltacak her yeni makina işveren için yeni bir yatırımdır, füzuli masraftır. Üretim sırasında zehirli olduğu, kansere yol açtığı iddia edilen maddeleri değiştirmek ya da üretimden kaldırmak duyulmak istemediği bir durumdur.

Neyse, meslek hastalıklarının işyerlerindeki çeşitli etkenlerden doğduğu bilinmektedir. Bu yüzden meslek hastalıklarının önemli özelliği önenebilir oluşudur.

Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması

Meslek hastalıkları iki türlü sınıflandırılabilir.

a) Ortaya çıkan hastalığa göre: Deri hastalıkları, akciğer hastalıkları, hematopoetik hastalıkları, sinir ve ruha sistemi hastalıkları, enfeksiyon hastalıkları gibi.

b) Meslek hastalığı yaratan etkenlere göre (nedensel) : Meslek hastalıklarının sınıflandırılmasında en geçerli olan yöntem etkenlere göre sınıflandırmadır.

Meslek hastalığı yaratan etkenler kendi aralarında alt birimlere ayrılır.

Tablo 1. Mesleklere göre sağlık sorunları

Hastalık	Etkilenme	İş kolu
Astım (solunum sistemine)	- Dürsel, hayvansal tozlar, alıçap tozu - İzosiyanat - Metaller - Kusma yağları - İritanlar	- Laboratuvar çalışanı - Çiftlik çalışanı - Mobilya üretimi - Plastik üretim ve işleme - Metal eritme ve işleme - Makine operatörleri
Bronşit (solunum sistemine)	- Asitler - Duman - Nitrojen oksit	- Metal kaplama - Yangın söndürme - Kaynakçılık
Üst solunum yolu iritasyonu (ahriği)	- Kapalı ortam kirliliği (Hasta ev sendromu)	- Öğretmenler - Ofis çalışanları
Periferik nöropati (sinir sistemine)	- Organofosfat pestisitleri - Kurşun - Meril bari krom - Solvent	- Boya, kaporta tamir işleri - Pestisid üretimi ve kullanımı - Radyasyon tamiri, değerli meta- rın kazınımı - Akü üretimi - Döğemeçlik
Duyuma kusuru (sağlık)	- Gürültü	- Çeşitli iş kolları (85 dB üzerinde gürültülü ortamlar)
Akciğer kanseri	- Asbest - Krom - Kurşun, zift	- İnşaat (tesisat, tamir ve yıkım işleri dahil) - Kaynakçılık, metal kaplama - Demir çelik endüstrisi
Temas dermatiti (deri hastalıkları)	- Solvent - Nikel - Lateks	- Çeşitli işler - Kazaförler - Sağlık çalışanları
Spontan düşük (üreme sistemi)	- Üflen oksit - Kurşun	- Sterilizasyon - Akü üretimi - Değerli metal tekrar kazınımı
Sperm anomalileri	- Dibromokloropropan	- Pestisid üretimi
Gelişme bozuklukları	- Kurşun	- Akü üretimi - Değerli metal tekrar kazınımı
Koronar arter hastalığı (dolaşım sistemi)	- Karbon monoksit - Stres	- Paçta başı çalışma - Ağır çalışma - Yüksek biniler

1. Fiziksel etkenler: Gürültü, vibrasyon (titreşim), aydınlatma, termal konfor şartları, havalandırma, radyasyon, elektrik, basınç değişimleri,

2. Kimyasal etkenler: Metaller (kurşun, cıva, manganez, nikel, magnezyum, selenyum, uranyum gibi), solventler (gözücüler, benzen, toluen, alkol, eterler gibi), zehirli gazlar (karbon monoksit, hidrojen sülfür, klor, brom, iyot, amonyak, kükürt dioksit gibi), asit ve alkahler, boyalar, pestisitler, plastikler, kanserojen maddeler (katran, zift, mineral yağlar, nikel, asbest, arsenik, benzen gibi),

3. Tozlar: Silisyum, uranyum, asbest, alüminyum, radyum, pamuk, keten, ağaç tozları vb. Çalışma ortamında bulunan tozların akciğerler girip birikerek etki yapması sonucunda oluşan hastalıklara pnömokonyoz denir.

4. Biyolojik etkenler: Çalışma ortamındaki tehlikeli biyolojik etkenler bulaşıcı hastalıklara neden olabilir. Böcekler, kene, küf, maya, mikroorganizmalar, bakteriler, parazitler, mantar, virüsler, vb.

5. Ergonomik etkenler: Ergonomi çalışmayı insan anatomisine ve fizyolojisine uydurmaktır. Çalışanların boyut ve beden özelliklerine uygun olmayan oturma yerleri, tezgâh ve makinaların

tasarımında erişim noktaları, kontrol mekanizmalarının yerleşimi ve sinyal düzeneklerinin ergonomik tasarım hataları nedeni ile eğilme, uzama ve zorlamaya bağlı rahatsızlık ortaya çıkabilir. Vücut konumu, tekdüzelik, sıkılma, tekrarlanan hareket, endişe, işin ağırlığı, stres ve yorgunluk.

6. Psikolojik etkenler: İşyerinde geçimsizlik, işini kaybetme endişesi, ücret azlığı, terfi edememe, vardiyalar, dengelessiz ücret sistemi, iş değiştirme.

Hastalıklar

Ağır kimyasal etkenlerin neden olduğu meslek hastalığı ve sağlık sorunlarını aşağıdaki iki tablo ile özetlemek mümkündür.

Tablo 2. Etkileyici kimyasallar ve kanserler

Mesleki Etkilenme	Kanser Bölgesi
Aminofenil	Mesane
Arsenik ve bileşikleri	Akciğer, deri, karaciğer
Asbest	Plevra, periton, akciğer, GIS
Benzen	Lösemi
Benzidin	Mesane
Krom ve bileşikleri	Akciğer
Nikel ve bileşikleri	Akciğer, nazal sinüs
Kurşun, zift	Deri, skrotum, mesane
İyonizan radyasyon	Lösemi, Deri ve diğer
Ultraviyole radyasyon	Deri
Radon	Akciğer
B. Nafitilatin	Mesane
Vinil klorid	Karaciğer, beyin, akciğer

Sonuç

Sarıyaşımın artması ve entegre üretim süreçleri, yoğun makineleşme ve üretime giren yüzlerce kimyasal maddenin varlığı, günümüzde meslek hastalıkları ve iş kazalarını artırmaktadır. Sağlıklı çalışma ortamı ve çevresi, iş hayatının hızlı ve sağlıklı kalkınmasının da ön şartıdır. Ancak kapitalist ekonomi tarihi, kar etme güdüsünün baskın olduğu, soruna insanca açıdan yaklaşmadığımız örnekleri ile doludur. Kısaca ILO olarak bilinen Uluslararası Çalışma Örgütü kaynaklarına göre; her yıl 1,2 milyon işçi iş kazaları ve meslek hastalıkları dolayısıyla hayatını kaybetmektedir. İşçilerin sosyal, kültürel ve psikolojik etkileşimleri bir yana, yine her yıl 250 milyon insan iş kazaları, 160 milyon insan iş; meslek hastalıkları sonucu hastalık ve sakatlık gibi fiziksel zarara uğramaktadır.

Biz teknik eleman gözü ile bakıldığında, işçi sağlığını korunabileceği, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenileceğini söylememiz gerekir. Günümüzdeki uzmanlıklar ve teknolojik olanaklar buna izin vermektedir. Bugün tedavi olanakları, donanımlı hastaneler, yeterli teknik bilgi ve uzman mevcuttur.

Sorun, iş kazaları ve meslek hastalıklarına hangi gözle bakıldığıdır. Alınacak önlemlerin bir rant kaybı ve anlamsız bir yatırım olmadığı görmek gerekir. Ne yazık ki; günümüzde bilim ve teknolojinin olanaklarını elinde bulunduran sermaye sınıfı sadece kârını düşünür. Onun için işçilerin sağlığını, çalışma ortamlarının güvenliğinin hiçbir önemi yoktur. Doğal olarak gerçek sorun, bilimin ve teknolojinin kimin elinde olduğu, hangi sınıfın baskınlığında bulunduğu ile ilgilidir. Sermayenin mi, yoksul emeğin yani işçinin mi?

Kaynaklar

1. Özel, Y., Gümrükçuoğlu A., "Meslek Hastalıkları ve İş Kazaları", "Kimya Mühendisliği Dergisi, KMO Yayını, sayı.93, yıl 1979, Ankara.
2. "İşçi Sağlığı ve Güvenliği Seminer Notları", KMO Yayını, 2007, Ankara

HER YER TUZLA(MI) OLSUN!

Dr. Altan Ayaz
TTB Merkez Konseyi Üyesi

2006 yılı SSK verilerine göre ülkemizde 79.027 iş kazası gerçekleşirken, bu kazalarda 1592 işçi yaşamını kaybetmiştir. Yani her 6.6 dakikada bir iş kazası olurken (bildirilen) her 5.5 saatte bir işçi, iş kazası sonucu yaşamını yitiriyor. Metal iş kolu en sık kazanın yaşandığı sektör olarak kayıtlara giriyor. Kısacası çalışmaya yaşamında ölümü kol geziyor. Bu nedenle bir düzeltimle başlamakta yarar var: "İş sağlığı değil, işçi sağlığı"

Yine 2006 yılı SSK verilerine göre halen ülkemizde tanısı konmuş meslek hastalığı sayısı sadece 574 ve meslek hastalıkları sonucu ölüm ise 9. İş kazası sayısı göz önüne alındığında, ülkemizdeki işyerlerinin Avrupa'daki benzerlerinin koşullarına sahip oldukları bile düşünülecek olsa meslek hastalıklarının 40 bin'den fazla olması gerekiyordu. Bu demek ki onbinlerce işçi meslek hastalığı tanısı konmadığı için mağduriyetini ispatlayamıyor ve tazminat hakkı kazanamıyor. Çarpıcı bir veri ise sadece üç kadın işçi hakkında meslek hastalığı olgusunun bildirilmiş olmasıdır. Kadınların aynı işi yaptıkları durumda bile daha az ücretle çalıştıkları, işten atılmalarında ilk sırada oldukları, zor iş buldukları biliniyordu. Meslek hastalıklarına yakalanmakta değil ama kayıtlara girebilmede de eşitsizliğe maruz kaldıklarını görüyoruz.

İş'i de Kayıtdışı, Hastalığı da!

Kayıtlara en çok giren meslek hastalığı 417 vaka ile silikozis (kot taşlama işçilerinde görülen hastalık) olmuş, oysa Toraks Derneğinin yaptığı bir araştırmaya göre gerekli önlemler alın-

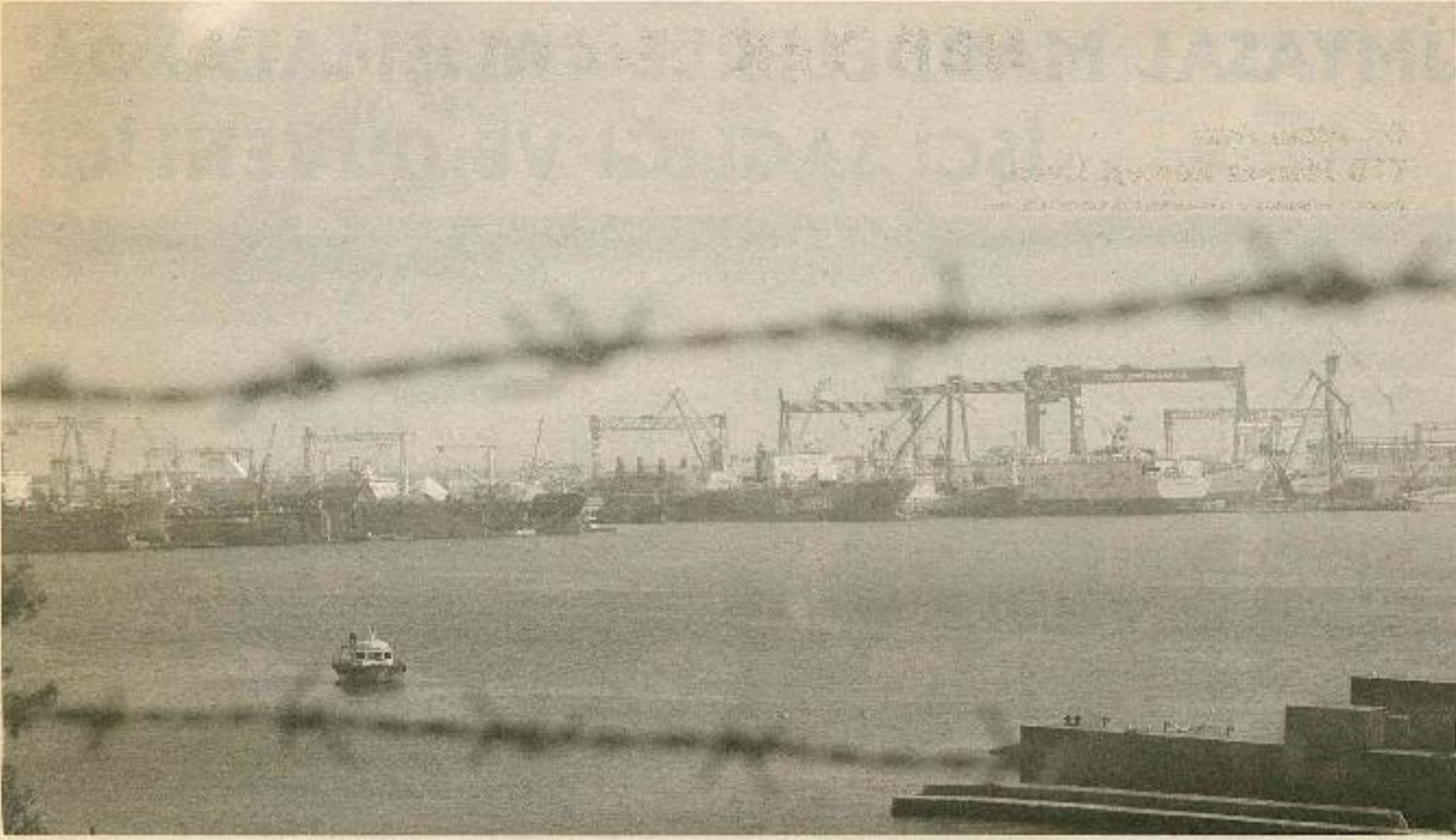
madığı takdirde önümüzdeki yıllarda kot taşlama işçiliğinde çalışan yaklaşık onbeşbin kişi silikozis nedeniyle kaybedilecek. Meslek hastalığı teşhisi konulamamasının nedenleri sistemden, hekimlerden, eğitimsizlikten kaynaklı olduğu kadar, ülkemizde meslek hastalığı tanısı koymaya yetkili toplam 150 yataklı, üç ilde, sadece üç meslek hastalığı hastanesi bulunduğunu da belirtelim. Bu yıl üniversite hastanelerine de meslek hastalığı tanısı koyma yetkisinin tanınması sevindirici bir gelişme olmakla birlikte yetersizdir. Bu konuya sendikaların, Bakanlığın, patronların gösterdiği ilgi son derece yetersiz ve bütünsel bir kavrayıştan uzaktır. Kısaca söylemek gerekirse: kayıt dışı ekonominin yol açtığı hastalıklar da kayıt dışı kalıyor.

Yukarıdaki verileri OECD veya AB ülkeleri ile karşılaştırabiliriz bile. Örneğin gemi inşa sanayinin merkezi konumundaki Tuzla'da bugüne dek kayıtlara girebilen 110 ölümlü iş kazası gerçekleşirken, Almanya'da ise bu sayı sıfırdır. Tuzla da en fantastik senaryolara taş çıkartan gerilimi ve korku yaşamaktadır. Öyle ki, tersanede çalışırken yükselten denize düşerek ölen bir işçinin cesedi dalgıçlar tarafından aranırken, denizden daha önceden yaşamını kaybetmiş bir başka işçinin cesedinin çıkarıldığı bile olmuştur. İşçiler deney amaçlı bir Filikanın içine oturtularak denize atılmışlar ve içlerinden yaşamalarını yitirenler olmuştur. Sonuçta bugün Tuzla, işyeri değil, can pazarıdır.

İş kazaları ve meslek hastalıkları yazgı değildir. Yapılan araştırmalara göre iş kazalarının %98'i önlenbilir nedenlerle gerçekleşmektedir. Nedenlerin başında kâr hırsı ve kayıt dışılık, taşeron çalışma gelmektedir. Bir başka neden ise yedek işgücü ordusunun büyüklüğüdür. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ülkemizde işgücü yaklaşık olarak 23 milyondur. Bu rakamın %12'si işsiz olup 20 milyon civarında çalışan kesimin ise yarısı kayıt dışı istihdam edilmektedir. Yedek işgücü ordusundaki büyüklük, patronları emeğin sömürsü konusunda pervasız kılmaktadır. Milli Prodüktivite Merkezinin Haziran 2008 raporuna göre; şu anda Tuzla da yaşanan ölümleri önlemenin birinci yolu, sendikalaşmanın sağlanmasından geçmektedir. Ancak siyasi iradenin bu konuya yaklaşımını tümüyle sermaye yanlısı olup, bilimsel raporların gereğini yapmaktan uzaktır.

teknikemek

Çalışanların sağlık ve sosyal güvenliğinden sorumlu olan Çalışma Bakanlığı "İş Sağlığı ve Güvenliği" yasası çıkarmanın hazırlıkları içerisinde. Halen 4857 sayılı İş yasasının kimi hükümleri içerisinde düzenlenen "iş sağlığı ve güvenliği" yaklaşımı zaten oldukça sorunlu iken, Bakanlığın artık işçi sağlığını tümüyle göz ardı eden bir yaklaşım içerisinde olduğu görülüyor. Tasarınlaşmayı neredeyse bir kural haline getiren, ağır ve tehlikeli iş kollarını yasal tarifin dışına çıkaran bu düzenleme, var olan durumu düzeltmek bir yana daha da geriye götürebilecek kimi maddeler içeriyor. Bu duruma itiraz eden emek ve meslek örgütlerinin ise var olan yetkileri budanmaya, etkisizleştirilmeye çalışıyor.

Çalışma Bakanlığını böyle bir düzenleme çıkarmaya iten temel neden, sözde AB ile uyum. Ancak kısa süre önce TBMM'den geçen "İstihdam Paketi" ile birlikte düşünüldüğünde, sermaye kesimi için işçinin sağlığı ve güvenliği için yapılacak harcamalar, rekabet gücünü olumsuz etkileyen ve kurtulması gerekli yük olarak görülüyor. Özellikle Çin, Hindistan gibi işçilik maliyetlerinin son derece düşük olduğu ve bu nedenle bol yabancı yatırım çeken ülkelerin ürünlerinin dünya pazarlarına girişi ile birlikte bu eğilimde artış var.

Hazırlanmakta olan "İş Sağlığı ve Güvenliği" yasa tasarısı işyeri hekimi bulundurma kararını işin niteliği, zorluğu, riskler vb. değerlendirmeler çerçevesinde işverenin insafına bırakıyor. Bunun yerine işin zorluğu filan gibi ölçütler çerçevesinde işyeri hekimi bulundurma, işverenin insafına bırakılıyor.

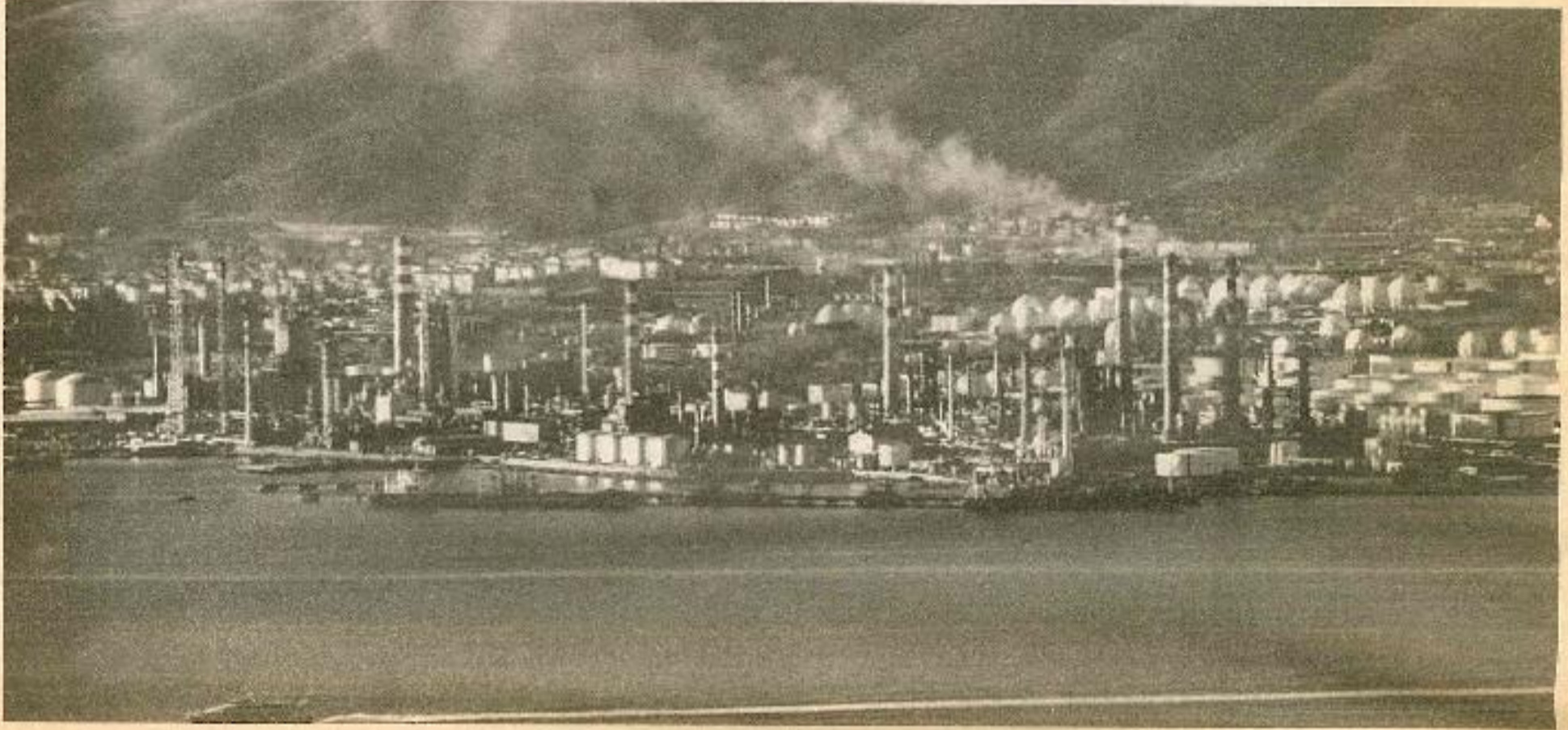
Oysa 2006 yılı SSK istatistiklerine göre ülkemizde halen kayıtlı olan toplamı bir milyon otuzaltı bin işyerinin %97'si 1-49 arasında işçinin çalıştığı yerler olup, iş kazalarının büyük çoğunluğu bu işyerlerinde görülmektedir. Bu hesaba göre işyeri hekimi bulundurma zorunluluğu olan yaklaşık 23 bin işyeri mevcut iken, halen işyeri hekimliği yapan hekim sayısı ise 8 bin civarındadır. 15 bin civarında işyeri, hekim bulundurması gerekirken bulundurmamaktadır. Yani küçük orta büyüklükteki işletmeler için tedbirlerin sıklaştırılması, 50 ve üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinin kurallara uymasının sağlanması gerekirken tam tersi işlem yapılarak bu alanı tümüyle kuralsızlaştırılıyor.

Emekçiler üretmeye olduğu kadar, yönetmeye de talip olmalıdır!

Kapitalizmin yapısal krizlerinden biri daha gittikçe derinleşiyor. İthalata dayalı büyüme, rekabet, piyasa gibi kavramların uydurma ve insanlık dışı olduğu bizzat kavramların yaratıcıları tarafından bile kabul edilmeye başlandı. Eğer bizler müdahil olmazsak birileri bu krizi işten çıkarmalarla, ücreti düşürerek, sosyal harcamaları azaltarak, yani fatırayı emekçilere keserek atlama çabasına çalışacak. Hiç kimsenin Bakanlıktan, patronlardan çalışanların yararına bir düzenleme beklemesini. Gelecek emekçi sınıfın, kadınların, ezilenlerin, köylülerin, kırsızların, mülksüzlerin ellerinde. Ya eşitlikçi, sömürsüz, barış içerisinde bir dünya için, sosyalizm için mücadele edilecek, ya da her yer Tuzla olacaktır.

teknikemek

KİMYASAL MADDELERLE ÇALIŞMALARDA İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Zühal YAZICI

Kimya Yüksek Mühendisi

teknikemek

Kimyasallar herkesin yaşamının bir parçasıdır. Dünyada 5 ila 7 milyon farklı türde kimyasal madde bulunduğu bilinmektedir. Her yıl dünyada tarımda kullanılan kimyasal maddeler, gıda katkı maddeleri, ilaçlar, enerji üretiminde kullanılan yakıtlar kimyasal tüketim maddeleri vd dahil en az 400 milyon ton kimyasal madde üretilmektedir. Kuzey Amerika'da yılda en az 1200 yeni kimyasal maddenin geliştirildiğini kaynaklardan öğrenmekteyiz. Dünyada biz insanlığımızı delşete düşüren gerçek şudur ki, kullanılan ve geliştirilmekte olan kimyasal maddelerin çoğunun, bunları üreten yada işyerinde kullanan çalışanların sağlığını kısa ve uzun dönemde nasıl etkileyeceği konusunda çok az şey bilinmekte yada hiçbir şey bilinmemektedir. Bu gerçeğe rağmen çalışanlar, potansiyel olarak toksik (zehirli yada çalışanlara zararlı) maddelerle çalışması istenmektedir. Bazı ülkelerde çalışanlar, çok az koruma önemi alınarak yada hiç koruma önemi alınmadan, insan sağlığına zararlı olduğu bilinen kimyasallarla çalışmak durumunda bırakılmaktadırlar. Gelişmekte olan bazı ülkelerdeki çalışanlar çoğu zaman, zararlı etkileri nedeniyle gelişmiş ülkelerde yasaklanmış olan toksik kimyasallarla çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerin çoğunda kimyasal maddeleri kullanan çalışanlar güvenlik önlemleriyle çalışmakta ve düzenli sağlık kontrollerinden geçmektedirler.

Çoğu ülkelerde kimyasal maddeler çevreye atılmakta; bu durum o çevrede yaşayanlar ve çevre ekolojisi üzerinde ciddi sorunları doğurmaktadır. Çevreye bilinçsizce atılan kimyasal maddelerin türüne göre bu maddelerin tehlikelerini bilmeyen çalışanlar ve çevrede yaşayan insanlar için ciddi sağlık sorunları ile karşılaşabilmekte ve o çevrede kalıcı bir kirlilik gözlenmektedir.

Kimyasal maddeler madencilik, kaynakçılık, makina, fabrika işinden ev

ve büro yaşamına kadar her yerde kullanılmakta olduğundan günümüzde hemen hemen tüm insanlar (çalışanlar, çevrede yaşayanlar, vb.) kimyasal tehlikelere şu veya bu şekilde maruz kalmaktadırlar. Kimyasal maddelere karşı kendimizi savunurken yapacağımız ilk iş, çalıştığımız maddelerle ilgili mürkün olduğunca fazla bilgi edinmek ve bu maddelerin "güvenli" olduğu söylenirse söylesin, bunlarla çalışırken tehlikelere maruz kalmamayı öğrenmektir.

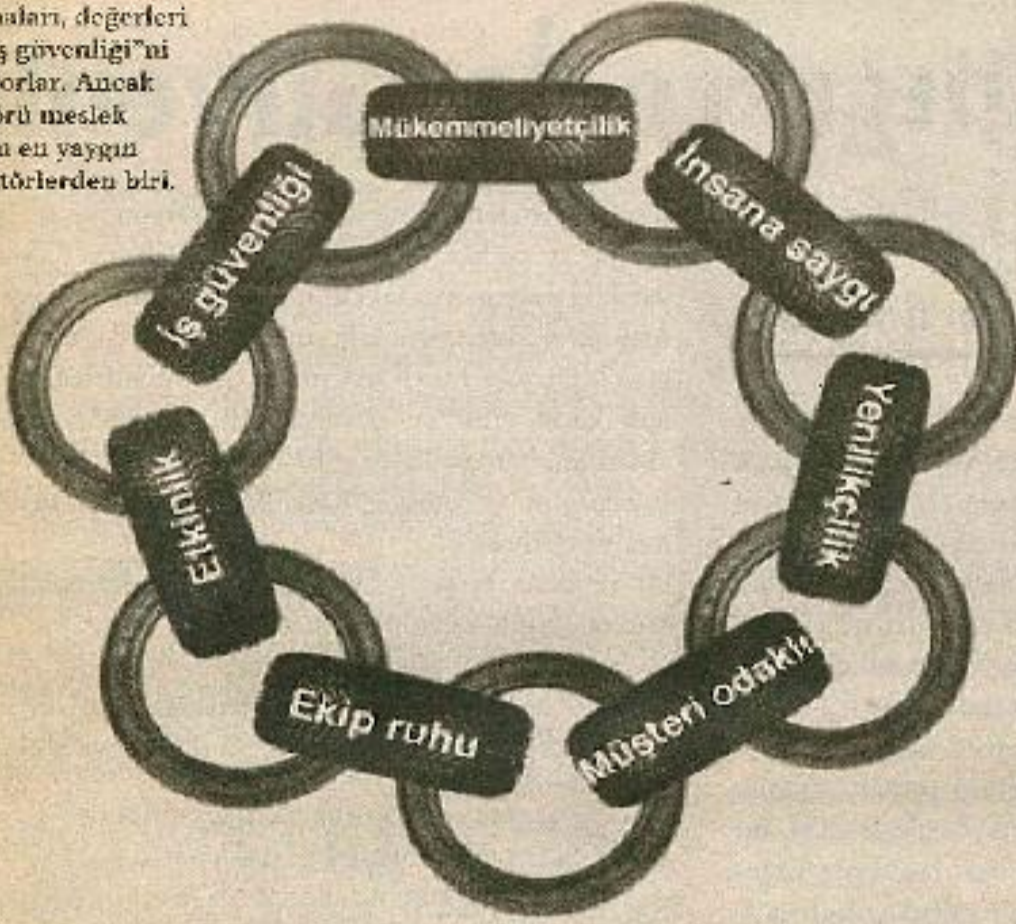
Her ülke çalışanların, toprağı, suyu, havayı kısacası insanların çevreyi korumak için çeşitli kanun, tüzük, yönetmelik, vs. birçok dokümanlar hazırlar ve yayımlar. Ayrıca üretici ve kullanıcıyı korumak, doğayı tahrip etmemek, çalışma ve kullanma yöntemlerini saptamak amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde kimyasallarla ilgili standartlar oluşturulur.

Ancak bu düzenlemelerin etkili ve yararlı olabilmesi için endüstri devlet kullanıcı (işçi) arasında çok iyi bir koordinasyona, işbirliğine ve iletişime gereksinim duyulur. Çalıştığımız işyerinde ve yaşadığımız çevrede kimyasalların tehlikelerini bilmek Anayasal bir hakur. Bu hakkın kullanılmasında karşılaşılan en önemli sorun, yeterli bilgi edinmekte karşılaşılan güçlüklerdir.

Bilme hakkının kullanılması için;

- Kimyasal, üreticiler, taşıyanlar, depolayanlar ve kullananlar bu kimyasalın tehlikelerini değerlendirebilecek bilgilere sahip olmalıdır.
- Bu kimyasallarla bir biçimde ilişkide olan herkes (işçi, işveren, toplum vb.) bu bilgileri birbirine iletilebilmelidir.
- Her üretici kimyasalın yaratabileceği sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili en yeni bilgileri sağlamaada yükümlü olmalıdır. Bu amaçla her kimyasal için malzeme güvenlik bilgi formu hazırlanmalıdır.

Lastik firmaları, değerleri arasında "iş güvenliği"ni de gösteriyorlar. Ancak lastik sektörü meslek hastalığının en yaygın olduğu sektörlerden biri.

Endüstriyel kimyasallarla ilgili bilgi edinmek ve kullanmak için en önemli kaynağı iş yerinin yönetimi olduğuna unutmamak lazımdır. Dünya da pek çok ülkede tehlike bilgisi yada bilme hakkı konusunda kapsamlı mevzuatlar bulunmaktadır. Bu yasalar, kullanan bütün kimyasal maddelerle ilgili olarak mümkün olduğunca fazla bilgi ve eğitimi sağlama konusunda işverenlere yasal sorumluluk yüklenmektedir. Bazı işçi sendikalarının işverence imzaladıkları toplu sözleşmelerde sendika işyerinde kullanan bütün kimyasal maddelerle ilgili eksiksiz bilgi verilmesini zorunlu kılmaktadır.

Ülkemizdeki ise TC Anayasasının Çalışma Hayatı ile ilgili maddeleri, 4857 sayılı İş Kanunu ve AB. uyumuna bağlı olarak çıkarılan yönetmelikler, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetmeliği, İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları Hk- Tüzük, Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışan İşyerlerinde ve İşlerde Alınacak Tedbirler Hakkında Tüzük, Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, Kanserojen ve Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, ÇED yönetmeliği, Hava ve su kalitesinin korunması hk. yönetmelikler, Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği, Malzeme Güvenlik Bilgi Formularının Hazırlanması hk. Tebliğ, Ambalaj Atıkları Yönetmeliği, Tehlikeli Madde Atıklarının Kontrolü hk. Yönetmelik, Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması hk. Yönetmelik vb. yönetmelikler kapsamında bu bilgiyi elde etmek olasıdır. İşyerinde İş Sağlığı ve İş Güvenliği Temsilcisi, İş güvenliği Mühendisi, İş hijyeni, işyeri sendika temsilcisi veya sorumlu müdür işverenin kimyasal madde imalatçısından veya satıcısından bilgileri alınıp, işçilere verilmesi konusunda ön ayak olmalıdırlar.

Sonuç Olarak:

İnsanlara ve çevreye verebileceği zararlar konusunda çok az şey bilinmesine karşın, kimyasal maddeler, günümüzde hemen her meslekte kullanılmaktadır. Toksik maddeler çok farklı biçimlerde ve deride kızarıklardan, kansere kadar çeşitli sağlık sorunlarına neden olabilmektedir. Kimyasallarla çalışmak tehlikeli olabileceğinden, bütün çalışanların tehlikeli maddelere

karşı iyi korunmaları gerekmektedir. En iyi koruma yöntemleri kullanılıyor olsa bile, tehlikeli maddelerin işyerinde kullanılmasının en aza indirgenmesidir.

Endüstriyel kimyasallar konusunda bilgiler hayati önem taşımaktadır. Bu bilgileri işvereninizden veya kimyasal madde üreticisi/satıcısından sağlanmalıdır.

İşyerinizdeki sendika-işyeri hekimi- iş güvenliği mühendisi ile sürekli iletişimde bulunun.

Bu konuda işçi sendikalarının toplu iş sözleşmelerinde kimyasalların güvenli kullanımı ile ilgili maddeleri koymaları ülkemizde yasal süreç tamamlanana kadar ve güvenli çalışma konusunda yardımcı olacaktır. Meslek Hastalıklarının babası olarak bilinen Ramazzani'nin "Meslek Hastalıkları Hastane Koşullarında Değil İşyerinde İncelenir" sözünü unutmamak gereklidir.

Meslek hastalıkları ile ilgili kurulmuş olan "Meslek Hastalıkları Hastaneleri" nin kapatılarak normal hastaneye dönüştürülmüş olması periyodik muayene yaptırmak isteyen işverenlere hangi adreste yapacakları konusunda bir boşluk yaratmıştır. Tuzla gerçeği, kod taşıma işçilerinin dramları gözönüne alınarak işçi sendikalarının, TTB, TMMOB, TESK, RESK vb. meslek odaları ve sendikaların ivedilikle bu konuya açıklık getirilmesi için ulusal hükümete dayatıcı olmaları gereklidir. Güvenli, sağlıklı çalışma koşullarının sağlanmasında meslek odaları, sendikalara ve sivil toplum örgütlerine büyük görevler düşmektedir.

Yeni çıkarılan "İş Sağlığı Güvenliği Yasası"nın ülkemizdeki sorunları çözümleneceği ve o sorunun piyasalaştığı ve taşeronlaştığı gerçeğiyle hareket edilmesi gerekmektedir.

İş Sağlığı ve İş Güvenliği

Abdurrahman BAŞKAYA
Maden Yüksek Mühendisi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişi

1475 sayılı İş Kanunu'nda İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği olarak tanımlanmış kavram. 4857 sayılı İş Kanunu'nda İş Sağlığı ve Güvenliği olarak tanımlanmıştır. 4857 sayılı İş Kanunu'nun yasalaşmasından önce ve günümüzde de bu iki kavram geçirdi çevrelerce halen tartışılmakta aynı anlamda aynı çevrelerce iki kavramda kullanılmaktadır. Bu konudaki tartışmalara girmeden, 4857 sayılı İş Kanunu'nda iş sağlığı ve güvenliği olarak tanımlandığı için bizde bu adlandırmayla kullanacağız.

İş sağlığı ve güvenliği alanı çok geniş ve dinamik bir alandır. Genel olarak iş sağlığı ve güvenliği alanını temel başlıklar halinde dahi bu yazı çerçevesinde ele alma olanağı yoktur. Bu nedenle iş sağlığı ve güvenliği açısından bazı başlıkları kısaca ele alınması yararlı olabileceği düşüncesiyle çalışma yaşamında yer alan taraf ya da kesimlerin bir kısmı kısaca ele alınacaktır. İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, sorumlulukları ve görevleri değişse de işveren, işveren vekilleri, mühendis ya da teknik elemanlar ve hekimlerin çabalarıyla sağlıklı ve güvenli koşulların oluşturulması ve bu koşullara işçilerin uyması ve en sonunda tüm çalışanların iyileştirilmiş bu koşullarda çalışmasının alışkanlığa dönüşmesiyle ancak mümkün olabilmektedir.

İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında birinci derecede sorumluluk işveren tarafındadır.

4857 sayılı İş Kanunu Madde 77 bunu net olarak hüküm altına almıştır;

I- "İşverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksanız bulundurmamak..."

II- "... İşverenler işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetlemek, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimi vermek zorundadırlar..."

Ayrıca 4857 sayılı ya da daha önceki İş Kanunlarına bağlı olarak çıkarılan tüzüklerin, yönetmeliklerin ve diğer mevzuatların uygulanmasında temel sorumluluğun işverene (işçinin "alınan her türlü önleme uymakla yükümlülüğü"ne bağlı ya da benzer olan hususlar dışında) ait olduğu görülmektedir.

İşveren (gerçek ya da tüzel kişi), işyerinde iş sağlığı ve güvenliğini elbette tek başına sağlayamayacaktır. Bu alanın maliyeti (maliyetin artması, üretiminin aksaması, zaman kaybı gibi hususlar) ve bu hususların sağlanması için kesin emir ve güvencesi yine işverene bağlı olmakla beraber, bu koşulları vekili, müdürü, mühendisi, hekimi, teknik elemanı, ustası, kalfası (işyerinin büyüklüğüne ve iş örgütlenmesine göre değişkendir) ve en sonunda işçisi ile beraber oluşturacağı zincirleme ilişki ağıyla sağlayabilecektir. Bu zincirin halkaları iş sağlığı ve güvenliğinde ne kadar kararlıysa, ne kadar bilinçliyse işyerindeki kazalar ve meslek hastalıkları o derece azalacaktır. İş örgütlenmesi hiyerarşisindeki basamaklar, iş sağlığı ve güvenliği alanında kendi görev ve sorumluluklarını

tespitini ve denetlenmesini alt basamaklara havale ettikçe o işyerinde iş sağlığı ve güvenliği koşullarının iyileştirilmesi ne yazık ki sağlanamamaktadır. İş örgütlenmesi hiyerarşisinin en üstü işverenden örnek vermek gerekirse; işveren iş sağlığı ve güvenliği için bütçe ayırmıyor ve bu hususların sağlanması için kesin emir ve güvencesi (maliyetin artması, üretiminin aksaması, zaman kaybı gibi hususlarda) yoksa o işyerinde iş kazalarının ve meslek hastalıklarının olmaması rastlantılara kalmış demektir.

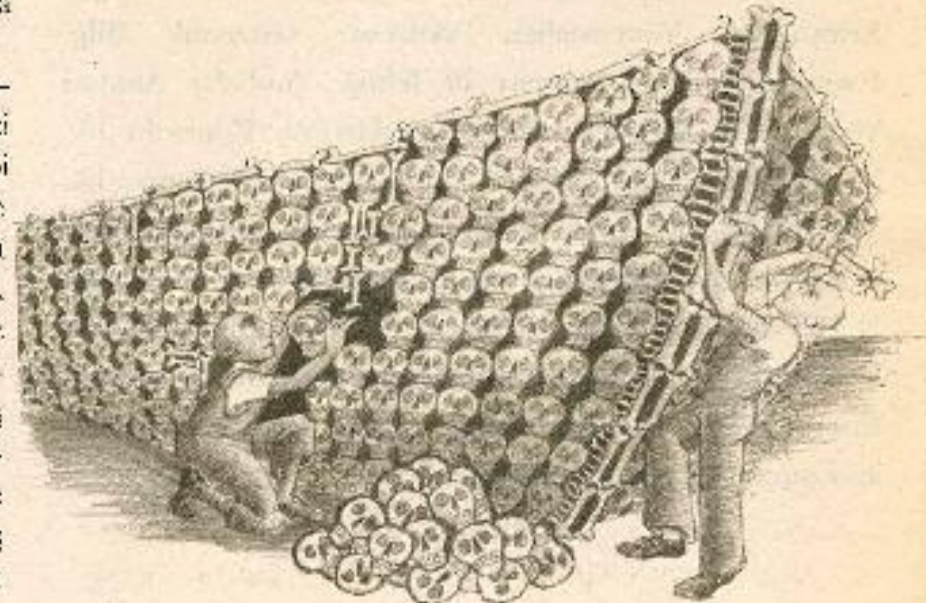
50 ve daha fazla işçinin çalıştığı işyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin sağlanmasında;

- İşyeri sağlık ve güvenlik birimi,
- İşyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personeli,
- Sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan mühendis veya teknik elemanlar,

- Sanayiden sayılan işlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları, görev alacaklardır. (4857 sayılı İş Kanunu'nda, 5763 sayılı Kanunla değişiklik yapılmış, sağlık ve güvenlik birimi, işyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı olan mühendis veya teknik elemanların sayı, nitelik ve çalışma şekillerini belirleyecek yönetmelikler henüz çıkmamıştır.)

Yukarıda dört başlıkta özetlenen birimler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğini sağlayacak ya da bu alana yardımcı olacaklardır. İş sağlığı ve güvenliği kurulu, sağlık birimi, işyeri hekimi çalışma hayatında yeni kavramlar değildir o veya bu şekilde çalışma hayatında yer almış ya da yer almaktadır. İş güvenliği uzmanı olan mühendis veya teknik eleman kavramı ise 4857 sayılı Kanunla çalışma hayatına katılmış ancak henüz tam işlerlik kazanmamıştır.

İş güvenliği mühendisi ve teknik elemanı kavramlarının eşdeğeri sayılabilecek görevlendirme sadece maden ("Maden ve Taş Ocakları İşletmelerinde ve Tünel Yapımında Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Önlemlerine İlişkin Tüzük" kapsamında olan işyerleri) kapsamında olan işyerlerinde güvenlik nezaretçisi (300 den az işçi çalışan maden kapsamında olan işyerlerinde) ve güvenlik mühendisi (300 den fazla işçi çalışan maden kapsamında olan işyerlerinde) olarak vardı. 4857 ve 5763 sayılı Kanunlarla sanayiden sayılan işlerde 50 den fazla işçi çalıştıran işyerlerinde çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek şekilde iş güvenliği uzmanı olan mühendis veya teknik elemanlar çalışma hayatında yer alacaklardır.

İş sağlığı ve güvenliği açısından bu alanda çalışacak mühendis ya da teknik elemanlar çalışma yaşamına katılmaları yeni olmasının yanında önemli bir gelişme olarak kabul edilmelidir. Elbette bu görevlendirmelerin kağıt üstünde kalmasıyla. Maden kapsamında olan kamu ya da özel işyerlerinde ya da yasal zorunluluk olmasına rağmen kamu işletmelerinde ve bazı büyük özel işyerlerinde iş güvenliğinde görevli mühendisler bulunmuyordu. Ancak bir çok işyerinde bunun kağıt üstünde kaldığını görmekteyiz. Bu mühendislerin yetkilerinin kısıtlanmış olduğu, başka alanlarda görevlerini bulduğunu, iş sağlığı ve güvenliği alanında uzmanlaşmaları için gerekli eğitimin hem eksik olduğu hem de kendilerini yetiştirebilmeleri için gerekli zamanın kendilerine verilmemesi bilinmektedir (Kamu işletme ve işyerlerini aynı kefede değerlendirmek gerekir ancak özelleştirmelerin artmasıyla beraber iş sağlığı ve güvenliği alanındaki hem yetişmiş insan hem de bilgi ve teknolojik birikimlerinde yok olmaya başladığını söyleyebiliriz). İşyerlerinde iş güvenliği uzmanı olan mühendis veya teknik elemanların görev alanlarında çalışmalarının sağlanması, gerek duyacakları ortam ve koşulların yetkileriyle beraber sağlanması işyerlerinde birçok iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesini önleyebilecektir.

sanmayacak oranda gösterdikleri isteksizlik ya da ahşkanlık eksikliği bilinmektedir. Bu isteksizliğin ya da ahşkanlığa dönüşmemesinin nedenleri için bilgisizlik, bilinçsizlik, alışkanlık vb. birçok faktör sayılabilir ve bu konuda birçok şey söylenebilir. Ancak bu konuda burada çok şey söylenmesi fazla anlamlı olmayacaktır. İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesinde ilgili kişilerin bahanelerinin tekrardan başka fazlaca anlamlı olmayacaktır. Ancak işçilerin gerek kişisel koruyucu kullanarak gerekse iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak çalışmalarının ahşkanlık haline dönüştürülemedikten sonra iş sağlığı ve güvenliği açısından fazlaca bir yol kat etmiş olmayacağız.

İş sağlığı ve güvenliği açısından örgütlenme ve sendikalarla ilgili kısaca birkaç şey söylemek gereklidir. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının örgütsüz işyerlerinde daha çok görüldüğü bilinen bir gerçektir. Çağdaş toplum olmanın bir gereği olan örgütlenme; örgütlü olan kesiminin iş sağlığı ve güvenliği alanında kendisini ileri noktalara taşıdığı gibi çalışma yaşamında ilişkide olduğu diğer toplumsal kesimleri de ileri noktalara taşımakta ya da taşımamasında itici bir güç olmaktadır. Örgütlülüğün iş sağlığı ve güvenliği alanında olumlu etkisini teslim etmekle beraber sendikalarında iş sağlığı ve güvenliği alanına fazlaca ilgi göstermemeleri bu alandaki olumsuzluk olarak söylenebilir. İşçi sendikalarının iş sağlığı ve güvenliği alanına tamamen ilgisiz olduğu söylenmek istenmiyor ama sendikalar iş sağlığı ve güvenliği alanına iş kazaları ve meslek hastalıklarının sonuçları üzerinden ilgilerinin arttığı (elbette bu ilgi yararsız denilmek istenmiyor) görülmektedir. Sendikalar iş sağlığı ve güvenliği alanına daha çok katkı sunmak istiyorlarsa iş kazaları ve meslek hastalıklarının sadece sonuçları üzerinden değil, iş kazaları ve meslek hastalıklarının nedenleri üzerinden de mücadele vermeleri daha yararlı olacaktır.

Sonuç olarak; iş sağlığı ve güvenliği açısından çalışma yaşamının neresinde yer alırsa alınsın iş kazalarında ve meslek hastalıklarında, sorumluluğun azına çoğuna, haklı nedenlerin olup olmamasına bakmaksızın, ilgili her kesimin payı bulunmaktadır. İş kazasının ve meslek hastalığının hala yüksek oranlarda yaşandığı günümüz ülke koşullarında işverenlerin, mühendislerin, teknik elemanların, işyeri hekimlerinin, sendikaların ve iş müfettişlerinin vicdanı rahat olamaz, olmamalıdır.

İş sağlığı ve güvenliğinde görev alacak mühendis, teknik eleman, işyeri hekimi, sağlık personeli ve bu alanda görevli diğer elemanlara büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. Bu kadar işsiz var olduğu ve işini kaybetmenin bu kadar kolay olduğu ülkemiz koşullarında gerekli olarak ve koşullar sağlanmadıkça sonra iş sağlığı ve güvenliğinde görev alacak mühendis, teknik eleman, işyeri hekimi, sağlık personeli ve bu alanda görevli diğer elemanların görevlerini layıkıyla yapabilmeleri zor olacaktır. Ancak ne kadar zor olursa olsun iş kazalarında, meslek hastalıklarında insanlar ölmekte, insanlar sakat kalmaktadır, kaldı ki işçilerin maruz kalma oranları kadar olmasa da mühendis ya da diğer teknik elemanlarında iş kazalarında yaşamalarını yitirdikleri, sakat kaldıkları ya da meslek hastalığına yakalandıkları bilinen gerçektir. İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılacak en ufak çabalar bile belki o işyerinde bir insanın ölmesini, sakat kalmasını ya da meslek hastalıklarına yakalanmalarını önleyecektir. Üretim süreçlerinin hangi aşamasında yer alırsa alsın, mühendis ya da teknik elemanlar sorumlu oldukları üretim aşamalarında iş sağlığı ve güvenliği koşullarını bilmek, planlayarak uygulamak ve izlemek zorundadır, mühendis ya da teknik elemanların bilimsel tanımları İş Sağlığı ve Güvenliğini de içerir.

1857 sayılı İş Kanununun Madde 77'de işçiler için;

"...işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler."

hükümü burada işçilere yüklenen sorumluluğun "alınan her türlü önleme uymakla" denilerek ikincil derecede nitelendirilebilecek bir sorumluluk yüklemektedir. Sorumluluğun ikincil derecede olması işçilerin iş kazalarında ya da meslek hastalıklarında ölmelerinde ya da sakat kalmasında birincil derecedeki mağdurluklarını değiştirmemektedir. Bu nedenle işçiler iş sağlığı ve güvenliği kurallarını herkesten daha çok sahiplenmek zorundadırlar. İşçilerin gerek kişisel koruyucu kullanarak gerekse iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uyarak çalışmada azm-

İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN ÖZEL DENETİME DEVRİ ÇOK CİDDİ BİR HATADIR!

Prof. Dr. İzzettin Önder

IMF gözetimi ve denetimi altında AKP hükümeti yönetiminde küresel emperyalizmin ağına yerleştirilen Türkiye'de, devlet salt ekonomik faaliyetlerden değil, ekonomik faaliyetler dışında da çok temel kamusal işlevlerden uzaklaşmaktadır. Hemence tüm kamusal işlev ve alanlarda yetkili kamu organları geri çekilmekte, bunların yerine özel kesim firmaları devreye sokulmaktadır. İmar ve inşaat işleriünden, firma denetimlerine, hatta sağlıktaki bazı alanlarda dahi tam anlamıyla kamusal bir işlev olan denetim işi özel firma veya ajanlara devredilmektedir. Bu alanda hazırlanan yönetmeliklerde ise, söz konusu görev devri, denetimlerin daha şeffaf ve etkin yapılmasını amaçlandığı gibi, akıl ve mantıkla fazla açıklanamayacak ifadelerle gerekçelendirilmektedir.

Oysa denetimlerin özelleştirilmesi ile ilgili yönetmeliklerde ileri sürülen bu sav, kendi içinde tutarsız olduğu gibi, pratikte de hiçbir geçerliliğe sahip değildir. Zira, denetim işlevinin kimin adına ve hangi sıfatla yapıyor olması yanında, bunlardan da öte, hizmetin nasıl finanse edildiği ile ancak güvenilirlik kazanır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusu, tarihsel karşılık içinde üretimde bulunan kesimlerin çıkar çatışmalarının en net biçimde ortaya çıktığı kesime alanunda yer alır. Sermaye sahibi kârını olabildiğince yükseltebilmek amacıyla emeği emansif ve eksansif sömürü altında tutar. Özellikle çalışma saatleri ve koşulları ile ilgili ekstansif sömürü, sermaye sahibinin varolan yasalara itiraz yoluyla baş vurabileceği en kolay ve yaygın sömürü yöntemi olması yanında, sermayedarın kâr birikimine katkı da yapabilen en etkin alandır. Flekstansif sömürü alanı, aynı zamanda, niteliği dolayısıyla en kolay saptanabilecek sömürü alanıdır. Söz konusu sömürü alanı ile ilgili denetiminin özelleştirilerek piyasa ortamına sürülmesinin, ilk bakışta özel denetim ajanları ile sermaye sahibini çıkar çatışması içine sokarak etkinliği yükseltebileceği düşünülebilir. Ancak, ilk bakışta kulağa hoş gelen bu süreç, çıkar çatışması içinde birbirleri ile mücadelede sokulmuş gibi görünürken tarafların, maalesef, emekçi aleyhine aralarında anlaşmaya yönelmelerine engel olamaz.

Sermaye sahibi ile denetçi firma arasındaki çıkar çatışmasının çıkar birliğine dönüşmesi, kârın değer içinde emekçiler üzerine yük yüklenerek işçi sağlığının ve iş güvenliğinin tehlikeye atılması anlamına gelir. Bu durumu şöyle bir örnekle açıklayabiliriz. Varsayalım ki, tüm yasal ödemelerin alındığı ve işçi haklarının %

100 korunduğu bir işlemede üretilen 100 ünite kârın değerinin 65 ünitesi kâr payı olarak sermaye sahibine, 35 ünitesi de ücret olarak emekçiyeye gitmektedir. Denetçi firmanın hizmet bedelinin 10 ünite olduğunu düşünürsek, denetçi firma, sermayedar ve emekçi üçgeni arasında şekillenebilecek alternatifler şöyle ortaya çıkabilir. Hiçbir yasa dışı sorunun yaşanmadığı birinci halde, sermayedar denetçi firmaya bedelini öder ve bir sorun ortaya çıkmaz, fakat sermayedarın kârı 55 üniteye düşer. Diğer bir deyişle, bu durumda sermayedar hem işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tam sağlanabilmesi için bazı maliyetlere katlanmış, hem de bunları denetimi için denetçi firmaya bir bedel ödemiş olmaktadır. Varsayalım ki, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin eksiksiz alınmasının maliyeti 12 ünitedir. Bu durumda, ortaya çıkabilecek ikinci seçenek şu bileşimden oluşabilir. Sermayedarın işçi açısından gerekli önlemleri alması halinde sağlayacağı ilave kâr (haksız da olsa!) 12 ünite olacaktır. İşte mesele buradan çıkmaktadır. Kârın değere yapılan bu 12 ünitelik haksız aktarım, denetçi firma ile sermayedar arasında bölüşülerek, işçi hakları ve iş güvenliği tehlikeye atılabilir. Kâr hırsı ile davranan sermayedarın ve kâr elde etmek için piyasaya giren denetçi firma davranışlarının böylesi bir ahlaki risk (moral hazard) oluşturmadan kaçınılması için kapitalist sistem içinde pek fazla bir neden yoktur. Denetlenecek firma sayısının artması durumunda, firma başına denetçi firmaya verilen bahşiş (:) azalırken denetçi firmanın havadan kazancı mutlak olarak artar. Bu durum, emekçiler aleyhine, fakat hem denetçi firma hem de sermayedar açısından daha da avantajlı hâle gelebilir. Kamu denetim kurumlarının da bazı durumlarda haksız ilgisizlik yoluna spabilecekları düşünülebilir. Ancak, kamu denetim kurumlarının olası yolsuzluklarını ispatı ve kanıtlanması özel ajanlar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasından çok daha kolaydır.

ABD'de son yıllarda ortaya çıkan çok ciddi denetim firma yolsuzlukları, denetim görevinin piyasa işleyiş kuralları çerçevesinde özel kesime bırakılmasının çok vahim sonuçlar doğurduğunu göstermiştir. Örneğin, Price Waterhouse gibi, uzantısı Türkiye'de de bulunan çok ünlü bir denetim şirketi yolsuzluk iddiaları ile sarsıldı ve sonunda piyasadan silindi. Bu şirketin yapmış olduğu yüzlerce hatta binlerce denetim işlevi ve yayınladığı sonuçların güvenilirlikten yoksun olduğu ancak şirket battıktan sonra anlaşılabilmiştir. Aynı şekilde, son finansal krizde de ABD'de batan birçok firmanın özel denetim kuruluşları tarafından verilmiş olan denetim raporları olumlu idi ve bu raporlara dayanarak söz konusu firmaların üst düzey yöneticilerine milyon dolarlarla maaşlar ödenmekte idi.

Verilen kısa anlatım ve örnekler şunu göstermektedir ki, denetimi, firmalar hakkında kamuoyuna bilgi üretme ve sunma işlevidir. Kamuoyu bu bilgilere dayanarak firma ile ekonomik işleme girer. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda denetim firmasının vereceği yanlış bilgi, bazı duyarlı emekçi örgütlerini tatmin edip hareketizliğe gömerken, duyarlı emekçi örgütlerinin itirazını çekebilir. Ancak, denetim firmasının ürettiği sonuçlara itiraz, hem emekçi örgütlere hem de topluma ek yük yıkabilir. Kamusal usuller dışına çıkılıp, denetim gibi çok önemli bir işlev piyasa süreci içine sokulduktan sonra, ortaya çıkan haksızlığı düzeltmek için yasal yolların açık olduğunu düşünmek, ilk kararın düzeltilmesi için (o da, olası olur ise!) ekonominin ek maliyet yüklenmesi anlamına gelir. Böyle bir anlamsız yarı yola girmenin demokrasi ile uzaktan yakından bir ilgisi söz konusu olamaz! Denetim işlevinin özel sektöre devrinin asıl maliyet boyutu ise, kamusal üretim ile özel üretimi arasındaki işleyiş farkından kaynaklanır. Kamusal üretim alanında müteşebbis olmadığı için, bu sektörde yapılan üretimin maliyeti içinde müteşebbis faktörü geliri olan kâr unsuru yoktur. Bu durum, bir hizmetin kamu ve özel sektörlerde yapılması durumunda, maliyet açısından, özel sektörde oluşan kâr payı kadar farklılık oluşturur. Diğer bir deyişle, hizmetin niteliği değişmeden ve hizmet üretiminin tüm yasal zorunluluklara uyularak yapılması durumunda, üretim maliyeti özel sektörde daha pahalı olur. Bu gerçeği perdeleyebilmek içindir ki, özelleştirme dayatmalarında kamu sektörünün verimsiz olduğu yalanı dillendirilmektedir. Oysa, böyle bir söylemin gerçeğe bir ilgisi olmadığı hem teorik olarak kanıtlanmıştır, uygulama örnekleri ile de yalanlanmıştır. Denetim firma olayına geldiğimizde, bir denetim işlevinin yürütülmesinin belirli bir bürokratik ve teknik maliyeti olduğunu düşünelim. Bu hizmetin özelleştirilmesi durumunda bir firma devreye girmiş olacağından, söz konusu teknik ve bürokratik maliyetlere ilâveten bir de kâr faktörü ortaya çıkacaktır. Diğer bir deyişle, özelleştirme

Uykusuz, Sayı 2008/34

sonucunda hizmetin maliyeti artacaktır. Hizmetin artan maliyetine ilâve olarak, sermayedarın istediği sonucu alınmasının (!) maliyeti katma değerden işçi üzerine ek yük getirilerek karşılanır. Bunun anlamı da, işçilerin kendi haklarının ihlâl edilmesini perdeleyen ya da meşrû gösteren raporu azaltmanın bedelini, ya da bedelin bir bölümünü, kendi emekleri ile finanse ediyor olmasıdır! Böyle bir uygulamaya yanlışın hak ve hukukla bir ilgisi olmadığından, emekçi örgütlerinin buna karşı direnmesi kaçınılmazdır. Türkiye'deki emekçi sömürüsü sadece yerli firmaların değil, yabancı firmaların da işine gelir. Kendi ülkelerinde kaçak işçi çalıştırarak emeği sömüren kapitalistler, küreselleşme ile güttükleri çevresel ekonomilerde de bu işi rahatlıkla yapabilirler. Türkiye'nin imza koymuş olduğu GATS hizmet sözleşmesi sonucunda, denetim firmalarının da yabancı olduğu durumda, işçi sağlığı ve iş güvenliği konuları ciddi olarak zayıflatabilir. Yönetmelik hükümlerine haklı olduğunda, nedeni saptanamayan biçimde, "İşçi Sağlığı ve Güvenliği" ifadesi, "İş Sağlığı ve Güvenliği" ifadesine dönüştürülmüştür. Yönetmelik yapımcıları, "işçi" sözcüğünü "iş" sözcüğüne dönüştürmekle, odaya "işçi"yi değil, "iş"i koymuş olmaktadır. Bu durum, günümüzde yaşanan firmalar arası şiddetli rekabet ve yükselen işsizlik karşısında, denetimin göstermelik konuma çekildiğini ve tercihte, "işçi"nin önüne bizzat onun ürünü olan, ama kapitalist mülkiyet ilişkisi bağlamında sermayedarın mülkiyetine geçirilen "iş" in koyulduğunu göstermektedir. Emek sömürüsü üzerine el koyma hakkını meşrulaştırılan "üretim araçları üzerinde mülkiyet" kurumu ve hukukuna dayanan bu düzenleme, işçinin kendi emeğine ve ürününe ne denli yabancılaştırıldığını ve sömürüldüğünün açık bir kanıtıdır!

teknikemek

İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Tersaneler

Şeref ÖZCAN

İş Müfettişleri Derneği Genel Sekreteri

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Müfettişi

Giriş

Tersane işyerleri, bir dönemdir, dile getirenin meyrubine bağlı olarak; ya ihracattaki payıyla, ya da çalışma koşullarındaki olumsuzluklarıyla ve özellikle de ölümlü iş kazaları ile gündeme gelmiştir. Bu işyerlerinin, her iki konuda da gündemde olmayı hak ettiği ise açıktır! Aslında, iş kazaları açısından bakıldığında, görece iyi olan işyerlerinin bulunduğu gibi, son derece olumsuz olan işyerlerinin de mevcut olabildiği hususu göz önüne alındığında, tersane işyerleri, aynı zamanda, bir sektörün ihracat açısından durumunun, çalışma koşullarının iyi veya kötü olmasıyla doğrudan bağlantılı bulunduğu da çok açık bir örneğini oluşturmaktadır. Yine, tersane işyerleri, Devlet Denetiminin son derece etkili olabileceğini göstermesi açısından da önemli veriler sunmuştur. Gerçekten de, 'Tuzla'da bulunan tersane işyerleri açısından, filika faciastından bu yana geçen 3,5 aylık yaz aylarını da kapsayabilen süreçte, ölümlü iş kazasının meydana gelmemiş olması çarpıcıdır!

Bu yazıda, gemi inşa sektörünün durumu, Tuzla ile sınırlı olmak üzere, gerek iş kazaları bağlamında çalışma koşulları, gerekse de İş Teftişinin etkinliği açısından değerlendirilmeye çalışılacaktır. İhracattaki durumun, yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere, doğrudan çalışma koşulları açısından bir iyileşmeye yol açmadığı hususu göz önüne alındığında, bu yaklaşımın bir eksiklik içermeyeceği sonucuna kolaylıkla ulaşılabilecektir.

Tersane İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği

Bilindiği üzere, iş sağlığı ve güvenliği açısından işverenlerin yükümlülükleri esas olarak "İş Kanunu"nun 77. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin düzenlemesine göre, işverenler, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almakla, araç ve gereçleri bulundurmakla yükümlü kalmışlardır. İşverenlerin yükümlülükleri; önlemleri almakla, araç ve gereçleri bulundurmakla da sınırlı tutulmuş, ayrıca, iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan önlemlere uyulup uyulmadığının denetlemek, işçileri bilgilendirmek ve aynı zamanda iş sağlığı ve güvenliği yönünden işçilere gerekli eğitimleri vermek de bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Tersane işyerlerinde meydana gelen iş kazalarının oluşum süreci, Yasada düzenlenmiş olan yükümlülükler de gözönüne alınarak değerlendirildiğinde, "İş Müfettişleri Derneği"nce daha önce de vurgulanmış olduğu üzere, karşılaşılan iş kazalarının aslında çok da karmaşık olmayıp, birkaç başlıkta toplanabildiği fark edilebilecektir. Gerçekten de, tersane işyerlerinde meydana gelen ölümlü iş kazalarının tanınma yakını; yüksekten düşme, cisim çarpması veya cisim

düşmesi, tehlikeli kimyasallardan kaynaklı patlama ve yangınlar, iş ekipmanlarının uygunsuzluğu veya bakımsızlığı, elektrik çarpması ve araç altında kalma şeklinde altı grupta toplamak mümkün olup, bu kapsamda olan iş kazaları ise toplam içinde % 94,87 gibi bir orana sahiptir.

İş kazalarının gruplanması ile kazaların neden ortaya çıktığının yanı sıra, çözüme dair nelerin yapılması gerektiği de kolaylıkla açığa çıkarılabilmektedir. Yukarıda verilmiş olan nedenler ile oranlardan, tersane işyerlerinde meydana gelen iş kazalarının, aslında çok da karmaşık etkenlere bağlı olarak meydana gelmediği, aksine basit denebilecek etkenler sonucunda oluştuğu da görülmektedir. Nitekim, son dönemde, iş müfettişlerinin yoğun denetimlerinin de etkisiyle, filika faciastının ardından, işlerin görece yoğun olduğu Ağustos, Eylül ve Ekim ayları da dahil olmak üzere 3,5 ayı aşkın bir süre ölümlü kaza olmaksızın geçirilebilmiştir. Bu veri, Tuzla açısından önemlidir! Gerçekten de, yakın zamana kadar sınırlı sayıda tersane için söz konusu olan iş sağlığı ve güvenliğine yönelik adım atma yaklaşımı, Devletin yaptırımları ile birleşince, tersanelerde genel eğilim haline gelebilmiştir. Özellikle iş süreçleri üzerindeki kontrolün yoğunlaştırılması ile elde edilmiş olan bu sonucun henüz kalıcı olmadığı ve kolaylıkla eski haline dönebileceğinde ise bir şüphe bulunmamaktadır!

Bu konuda, tersane işyerlerinde son derece yaygın olan muvazaalı alt işverenlik uygulamasının yanı sıra, yevmiyeli çalışmanın da beslediği sınırsız çalışma, iyileşmenin önündeki en büyük engel olarak görülmelidir. Gurbete gelmiş olan işçinin, en kısa sürede, en yüksek geliri temin kaygısı, çalışma saatlerine yönelik istismara açık kapı bırakılmaktadır. Bu konuda, süreklileşmiş sınırsız çalıştırma istismarı, iş güvenliğine yönelik her türlü önlemi bertaraf edecek güçte olup, doğrudan kapatma gerekçesi olarak kabul edilebilmelidir!

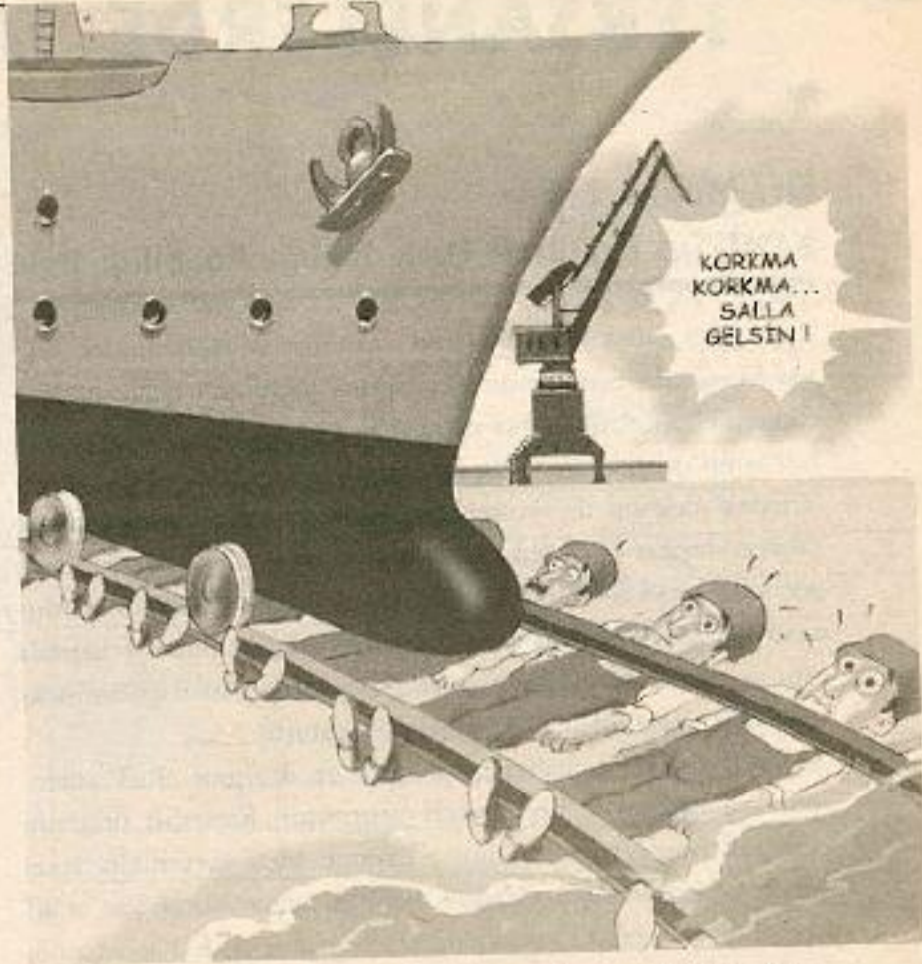
Tersane İşyerlerinin Teftişi

Kamuyuandaki yaygın kanının aksine, iş müfettişlerinin tersane işyerlerindeki Teftişi, iş kazalarının gündeme gelmesinin ardından başlamamıştır. Gerçekten de, iş müfettişleri, sürekli olarak uygulanmış proje teftişleri ile Tuzla tersanelerinde bulunmuştur. Bu süreç kısaca özetlenirse, iş müfettişlerinin yaptığı Teftişlerin sonucunun ne olduğu veya istenilen sonuçlara ulaşip, ulaşmadığı konusu da açığa çıkabilecektir.

Tuzla Tersaneler Bölgesinde ilk proje teftişi 2001 yılında yapılmış, ancak, sektörün içinde bulunduğu yoğun kriz ve buna bağlı olarak işyerlerinin genelde sınırlı üretim faaliyetinde bulunmaları nedeniyle bu süreç bir sonuca bağlanamamıştır.

Tuzla tersanelerinde ikinci proje çalışması 2003 yılının Ekim ayından, 2004 yılının Şubat ayına kadar geçen beş aylık süreçte gerçekleştirilmiş, müteakiben 2004 yılının Ekim, Kasım ve Aralık ayları ile 2005 yılının Ocak, Şubat ve Mart aylarını da içerecek şekilde üçer aylık iki proje uygulaması daha gerçekleştirilmiştir. Dikkat edilirse, iş müfettişleri, 2003 yılının Ekim ayından başlayarak, 2005 yılının Mart ayına kadar geçen 18 aylık sürecin 11 ayını tersaneler bölgesinde geçirmişlerdir. Proje teftişlerinin başlangıcı olarak kabulü mümkün olan 2003, 2004 ve 2005 yıl projelerinin en önemli yanı, Tuzla tersaneler bölgesini tek işyerinden oluşmuş gibi kabul etmiş olmasıdır. Bu yaklaşım ile muhtelif taşeronlara bağlı olarak görev yapmakta olan ve mütemadiyen işyerleri değişen işçiler, tek bir işyerinin farklı atölyelerinde çalışıyormuş gibi değerlendirilmiş olup, bu sayede önemli sayılabilecek sonuçlar da elde edilebilmiştir. Nitekim, bu yaklaşım sonucunda, 2004 yılında, Tuzla'da ölümlü kaza sayısı, resmi rakamlara göre dörtte kadar inmiş olup, bu rakam, o tarih açısından henüz sürecin başında oluşmasına rağmen, Tuzla tersaneler bölgesi açısından, belki de elde edilmiş olan en iyi rakamdır! Ayrıca, kişisel koruyucu kullanımı bu sürecin ardından yaygınlaşmış ve % 10'lar seviyesinde olan baret kullanımı oranı, % 90'lara kadar çıkarılmıştır. Her yıl, baretle dahi ölenleri mümkün olan kazalarda ölen işçi sayısının 3 ile 4 arasında değiştiği tersane işyerlerinde, bu rakam, 1 civarına kadar inebilmiştir! Yine bu sürecin ardından, kimi işyerleri, iş sağlığı ve güvenliği açısından ciddi yapılanmalara yönelmiş ve bu yönde önemli adımlar atarak, gelen süreci ölümlü kaza olmaksızın geçirebilmiştir!

Ancak, bu sürecin ardından uygulanmış olan projelerde, Bakanlık yaklaşımını değiştirmiş, önce her bir tersane ayrı işyeri olarak teftişe tabi tutulmuş, ardından da taşeronların dahi ayrı ayrı teftişleri yapılabilmektedir. Kanaatimizce, sektörün ve bölgenin bütünlüğünden kopulması, sonuç alınmasına da engel olmuştur. Nitekim, kamuyuandaki yönlendirilmesi ile tekrar bölgeye bütünsel bir yaklaşım ve idari yaptırımlar da uygulanarak gidilince, yeniden gelişme kaydedilebilmiştir. Bu konuda, iş müfettişlerince yapılmış olan Teftişler neticesinde uygulanan idari yaptırımlar, her ne kadar göstermelik olduğu şeklinde eleştirilere maruz kalmış olsa da, gelinen noktada, gerçeğin böyle olmadığı kolaylıkla açığa çıkmaktadır. Nitekim, 2008 yılının başlangıcında ayda iki işçinin öldüğü tersane işyerlerinde, ölümlü kaza meydana

gelmeksizin geçen üçbuçuk aylık sürecin önemini üstünden atlanması mümkün değildir. En azından yedi işçinin hayatta kalmasında, iş müfettişlerinin de katkısının olduğu da inatılmaktadır.

Sonuç

İş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılmış yasal düzenlemeler ile birlikte, sektörde yaşanan iş kazalarının oluşumu birlikte değerlendirildiğinde, aslında önlenemez nitelikte iş kazasıyla pek karşılaşmadığı kolaylıkla açığa çıkmaktadır. Nitekim, sosyal taraflarla birlikte, Devlet de sürece dahil olunca, gelişme kaydedilebildiğine yukarıda değinilmiştir. Henüz kalıcı olarak kabulü mümkün olmayan bu sürecin sürekliliği açısından, konunun bütün taraflarına görev düstüğü açıktır.

Tersane işverenleri açısından, işyerlerinde, atıca hizmet eder ölçüde iş sağlığı ve güvenliği birimleri kurmaları ve bunları işletmeleri kaçınılmazdır. Bu konuda geri adımlar atan tersanenin, ölüme davetiye çıkartığında şüphe bulunmamalıdır.

Örgütlenmenin, kayıt dışı ekonominin yanı sıra, iş sağlığı ve güvenliği yönünden de iyileşme sağlayacağı açıktır. Bu konudaki yetersizlik, hem tersanelerde yetki almış olan "Dok Gerri İş'in, hem de ağırlıklı taşeron işçilerinde örgütlü bulunan "Linter İş'in, sektörde çalışan işçilerin sadece azanlığında örgütlü olduğu gerçeğinden de kolaylıkla anlaşılabilir. Bu yönde de mesafe kaydedilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

En iyi müfettişlerle yapılacak teftişin dahi, ancak sınırlı oranda iyileşme sağlayabileceği bilinmektedir. Bu konuda, kabul edilen genel yaklaşım, konuyla ilgili olan bütün idari birimlerle birlikte, Devletin öncelikle yol göstermesi yönündedir. Ancak, bu sürece direnen işyerlerine yaptırım uygulanması gereği, Tuzla'da yaşananlarla bir kez daha doğrulanmıştır.

TERSANELERDE TAŞERONLUK SİSTEMİ VE İŞÇİ SAĞLIĞI

Dr. Melike Erkoç

KOÜ Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

İşçi sağlığı, çalışanların sağlığının korunması ile ilgili tüm etkinlikleri kapsar. Bu geniş anlamıyla çalışma yaşamının sağlık üzerine etkilerinin incelendiği bir uygulama alanı olarak tanımlanabilir. Kavramın gelişim süreci kapitalizmin sınıfsal yapısı ve güç ilişkilerindeki değişim ile örtüşen bir görünüm sunar. Kapitalizmde çalışma yaşamı ve sağlık ilişkisinde önemli bir dinamik emek gücünün yeniden üretimi kapsamında emekçinin sağlığının korunması ilkesidir. Kapitalizm işçinin ertesi gün yeniden iş başında olması için gereken sağlık hizmetini (koşullara göre değişebilmekle birlikte) asgari ölçülerde standartize etmiştir.

Tarihsel süreçte kapitalizmin gelişimi ve değişimi emek süreçlerinde değişimi de beraberinde getirmiştir. Kapitalist üretimin evrensel mantığı meta üretimine dayanır. Meta üretiminin temel amacı ise kardır. Aynı evrensel mantığa uygun olarak kar oranlarının düşme eğilimi kapitalizmi krizler rejimi yapar. Kapitalizmin krizleri ile üretim süreçlerindeki değişimler iş içedir. Düşen kar oranlarını yükseltmeye yönelik değişimlerden bir de emek süreci ve iş organizasyonlarındaki dönüşüm zorlamaları olmuştur. Esneklik, krizden çıkmayan kapitalizmin üretim ve emek süreçlerindeki yönelimi olmuştur.

Esnek üretim sosyal devlet döneminde getirilmiş ve göreceli olarak emeğin çıkarlarını gözeten bütün düzenlemelerin ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Esnek üretimle birlikte sermaye sınıfı çalışma süreçlerini düzensizleştirir ve gereksindiği her türlü anlık yeni düzenlemeye olanak tanır.

Esnek Üretim Sisteminin Bir Parçası Olarak Taşeronluk

Esnek üretim teknolojileri üretim sürecinin küçük parçalara ayrılmasını sağlayarak üretimin dışsallaştırılması diğer bir deyişle taşerona yapılmasında büyük olanaklar sağlamaktadır. Taşeronlaşma ise, hizmetin, ya da üretimin işletme dışındaki başka işyerlerinde, ya da işletme içinde çeşitli amaçlarla başka işçi çalıştırılarak yapılmasıdır. Firmalar için teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren üretim aşamalarının taşerona devredilmesinin yanı sıra işgücü maliyelerinde azalma elde etmek amacıyla taşeronluk etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

Taşeronluk, çalışanlar açısından başta iş güvencesinde azalmaya, sendikalaşma oranlarında düşümlere, çalışma koşullarının bozulmasına neden olmaktadır. Tüm bunlara bağlı olarak çalışanların mesleki kaza ve hastalıklara maruz kalma olasılığı da artmaktadır. Bunun yanı sıra, esnek istihdam sözleşmeleri ile çalışanların iş güvencesinin azalması, çalışanların bu konuda birer baskı grubu oluşturma işlevini de önemli ölçüde etkilemektedir.

Taşeron firmalar küçük ölçekli işletmelerdir. İş Yasasına göre 50'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinin işyeri sağlık birimi kurma ve işyeri hekimi bulundurma zorunluluğu vardır.

Oysa işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından, küçük ölçekli işletmeler yapısal bir takım özellikleri nedeniyle en riskli işletme grubunda yer alırlar. Küçük işletmelerin işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamaları için yaşadıkları bir takım finansal zorluklar ve bilinç eksikliği, söz konusu işletmelerin ülkemizde olduğu gibi iş sağlığı ve güvenliği kurulları, işyeri hekimi gibi işyerlerinde sağlık ve güvenlik açısından önemli olan öz deyetim mekanizmalarında da yasal olarak sorumlu tutulmaması nedeniyle, bu işletmeleri sağlık ve güvenlik açısından riskli işletmeler haline getirmektedir (Gökbayrak Ş. 2015).

Taşeronlaşmada Özgün Bir Örnek: Tersane Sektörü

Ülkemizde tersanecilik (gemi inşa) sektörü son yıllarda hızlı bir büyüme gerçekleştirmiştir. Bu büyüme dünya çapında üretimin teknik temel ve organizasyonundaki değişimle doğrudan ilişkilidir. Gemi inşa sanayi dünya çapında bir yeniden yapılandırılma süreci yaşamaktadır. Gemi üretiminin yeni ve yüksek teknoloji kullanılan süreçleri merkez kapitalist ülkelerin elinde tutulurken; orta ve geri teknoloji kullanılan üretim süreçleri, bağımsız kapitalist ülkelere aktarılmaktadır.

Dünyada Güney Kore ve Çin, dev bankaların seri üretimini yapabilme, üretkenlik düzeyinin yüksek oluşu ve ucuz işgücü nedeniyle, dünya gemi üretim talebinin önemli bir kısmını karşılamaktadır. Türkiye ise bu yeniden yapılanma sürecinde zincirin üst sıralarında yer almaya, hem de dünya gemi filolarının önemli bir kısmının ömrünü doldurmasıyla oluşan talep patlamasından pay almaya çalışmaktadır. Ülkemizde tersanecilik sektörü iş gücünün ucuz olması ve döviz girdisi yüksek bir sektör olması nedeniyle sermaye sahipleri açısından bir cazibe merkezidir.

teknikemek

Tersanelerde ağırlıklı olarak montaja dayalı bir üretim faaliyeti yürütülmektedir. Monte edilecek çoğu parça, yan sanayi ya da lason adı verilen üretim birimlerinde (tersanenin dışında) üretilerek montaj hattına gönderilir. Montaj akışı içerisinde eğer bir parça tersane dışına çıkarılmıyorsa, bu durumda tersane taşeron firmaları tersaneye çağırır (Akdemir N. 2007).

Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 2007 yılı Nisan ayında yayımlanmış olduğu Tuzla Tersaneler Bölgesi Teftiş Raporu'na göre Tuzla tersanelerinde alt işverene bağlı çalışan işçi sayısı (n=12427) asıl işverene bağlı çalışan işçilerin (n=2611) yaklaşık beş katı fazladır. Buradan anlaşıldığı üzere tersanecilik sektöründe taşeronluk, üretimin başat kısmını oluşturmaktadır (ÇSGB 2007).

Tersanecilikte taşeronlaşma boyutu öyle bir hal almıştır ki, bir gemi patronunun işin bir ya da birkaç kısmını taşerona vermesi ile iş bitmektedir. İlk taşeron firma da işlerinin bir ya da birkaç kısmını başka taşeronlara verebilmektedir. O taşeron da başka taşerona... Böylece uzun bir taşeron zinciri oluşabilmektedir. İlk taşeron firma tersanecile yazılı sözleşme yapabilmekte ancak taşeronun taşeronu ve sırası için bu durumu söz konusu değildir.

Tersanelerde İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

Tablo 1'de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Tuzla Tersaneler Bölgesi Teftiş Raporunda sunduğu 2006 yılı iş kazası istatistikleri sunulmuştur. İstatistikleri düzgün tutulduğunu varsayarak tabloyu değerlendirdiğimizde en fazla yüksekten düşme vakaları ve ölümlerin de en fazla bu vakalarda olduğu görülmektedir. Kayıt dışı çalışan işçilerin bu istatistiklere dahil olmadığını unutmamak gerekir. Diğer grubunu dışarıda tutarsak bütün kazaların önlenabilir nedenlerden dolayı gerçekleştiği ortadadır.

Tuzla tersanelerinde 2007 yılı Ağustos ayı içinde yaşanan ard arda ölümler medyada epey yer almıştı. Ölümlerin sorumlusu olarak işçilerin eğitimsizliği ve dikkatsizliği gösterilmişti. Fabrikada alınması gereken tüm önlemlerin alındığını varsayarsak (ki inandırıcı değil) karşımıza işçilerin dikkatsizliğine neden olan başka bir faktör çıkmaktadır. Bu da üretim

teknolojisi ve emeğin daha fazla denetim altına alınmasını sağlayan çalışma biçimleri aracılığıyla üretimin ritiminin artırılmasını etkileridir. Taşeron firmaların işi zamanında yetiştirme zorunluluğu ve belirtilen süre sonunda yetişmeyen işin faturasının taşeron firmaya çıkarılması gibi etkenlerle üretim ritiminin belirli dönemlerde artırılması gerekmektedir. Dolayısıyla bu da iş kazalarının artışına neden olmaktadır.

Kazanın Şekli	Yaralanma	Uzuv kaybı	Ölüm
Elektrik çarpması	12		2
Talimat dışı düşme	15		
Makineye kapılma	2	1	
Yüksekten düşme	86		4
Cisim çarpması veya düşmesi	36		3
Araç çarpması	12	4	2
Kalp krizi	13		1
Diğer	62	1	
Toplam	258	6	12

Tablo 1. Tuzla Tersaneleri İş Kazası İstatistikleri, 2006

Taşeronlaşma, işyerlerinde doğrudan işin kendisinden kaynaklanan işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarına taşeron üretim ilişkilerinin kendisinden kaynaklanan başka sorunlar da eklenmektedir. Çünkü taşeronlaşma bu alandaki maliyetleri düşürme mantığına dayandığından, yapılacak tasarruflar işçinin ücreti, sosyal hakları ve can güvenliği üzerinden yapılmaktadır.

Esnek üretim uygulamaları ve bunun altında değerlendirilen taşeronluk sistemi kapitalist üretimin meta karakteri gereği, 1970'lerden beri yaşanan yapısal krize yanıt olarak ortaya çıkmışlardır. Dolayısıyla taşeronlaşmadan kaynaklanan sağlık sorunlarının temelinde kapitalist meta üretimi ve kar güdüsü vardır. Sorunun çözümü için işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinden önce üretimin meta karakterinden çıkarılması, insanı merkeze alan bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bunun için de üretimin kamusal yapılması ve kamu eliyle yürütülmesi şarttır. Tersane örneği üzerinden değerlendirdiğimiz, taşeronluk sisteminin yarattığı halk sağlığı sorunlarının çözümünü ancak kamusal üretimle mümkündür.

Kaynaklar

1. Akdemir N.(2007), Emek Süreçlerinde Taşeronluk ve Tuzla Tersaneler Bölgesi Örneği, Praxis Dergisi, Sayı 16: 143-17
2. T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı (2007), Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Teftiş Projesi Genel Değerlendirme Raporu, http://www.calisma.gov.tr/is_teftis/proje_teftisleri.htm, 18.09.2007.
3. Gökhayrak Ş.(2005), Esnek İşbirliği Stratejileri ve İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Ortaya Çıkan Riskler, Genel İş Emek Araştırma Dergisi, Sayı 2.

TMMOB ve İŞ GÜVENLİĞİ

Nurten Gültekin Çalık Endüstri Mühendisi

"Odaların "hizmet üretimi" adı altında, mesleki denetim ve eğitim amaçlı faaliyetlerinin dışında çeşitli mühendislik ve mimarlık hizmetlerini piyasaya bir meta biçiminde sunmaları ve bu yolla gelir elde etmeleri örgütü asli işlevlerinden uzaklaştırır ve zayıflatır."(1)

İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı düncesinde işçi sağlığının ikinci sırada yer alması, emeğin önem sıralamasını ele veriyor diye düşünürken; işçi sağlığı yok sayılarak iş sağlığına dönüştürülmüştür. Sistem her zaman olduğu gibi emeği, emeği yaratan insanları ve onların yaşama haklarını görmezden gelerek, sömürüsünü artırarak sürdürmenin altyapı çalışmalarını hızlandırdı.

Sermaye sahiplerinin sürdürürken, emek cephesi ve örgütleri neler yapıyorlar? Sendikalar, TMMOB, TTB ve Baro üyelerini bilinçlendirme ve harekete geçirme süreçlerini nasıl örgütleyiyor? İşçi sendikalarının bir kısmını ve TTB'ni dışında tutarak, toplumsal bir direnç oluşturulması konusunda çalışmalar yapılmadığını söylemek yanlış olmaz.

Tüm çalışan kesimlerin can güvenliği, meslek hastalıklarından korunması, insani ve yaşatımı sürdürebileceği biçimde düzenlenmesi yukarıda sıraladığımız örgütlerin ortak çalışması ile gerçekleştirilebilir.

TMMOB ve bağlı odalar teknik olarak düzenlemeleri, TTB çalışma koşullarının insan sağlığına etkilerini, Baro yasal düzenlemeleri,

Sendikalar ise tüm bunların işçiyeye yansımalarını ve işçinin bilinç düzeyini yükseltmeyi hedeflemelidir.

Ortak çalışma alanlarının oluşturulması için, her yapının kendi içinde konuya ilişkin ciddi çalışmaları gerçekleştirilmesi ve üyesinin konuya ilişkin bilinçlendirilmesi çalışmalarını gündeminde tutması gerekmektedir. Ne yazık ki (diğer örgütlerin değerlendirmesini kendi üyeleri yapacaktır) TMMOB ve bağlı odalarda konuya ilişkin dış dokunur çalışmalar bulunmamaktadır.

"TMMOB 40. dönem yönetimi İSG(İş Sağlığı ve Güvenliği) konusunda 5 basım açıklaması yapmıştır.

TMMOB 40. Dönem Yönetimi yedi toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıların sadece bir tanesinde "İşçi Sağlığı İş Güvenliği Komisyonu" oluşturulması gündeme gelmiştir. Komisyon iki kez iki ay arayla toplanmış ve henüz ortaya konulan bir programı bulunmamaktadır."(2)

Bu durumu yadırgadığımı söyleyemem. TMMOB 2000'li yıllarda net olarak yol ayrımına gelmiş ve tercihini ne yazık ki işsiz ve ücretli mühendislerden yana kullanmamıştır. Nisan 2000'de yapılan I. Mühendislik Mimarlık Kurulcaı'nda üyenin talepleri gözardı edilmiş, 2002 yılında yapılan II. Kurulcaı ile TMMOB yol haritasının altyapısını oluşturmuştur. Sermayenin saldırıları karşısında utangaç tavırlarla orta yol bulma eğilimlerine girmiş, 2002 yılında "Mühendis yetkilendirme yönetmelikleri"nin resmi gazetede yayımlanarak uygulamaya alınmasını takip eden süreçte uygulamaları ile bunu pekiştirmiştir.

"İş Güvenliği Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği
Eğitim Konuları ve Süreleri:

Madde 11-

a) İş Güvenliği Mühendis Yetki Belgesi Eğitim süresi: 5 gün (30 saat)

b) İş Güvenliği Mühendis Yetki Belgesi Eğitim İçeriği:

İş Güvenliği Tanımı, Temel Kavramlar ve Önemi.

İş Güvenliğinde Yasal Mevzuat, Uluslar arası Sözleşmeler

İş Kazaları

Meslek Hastalıkları ve İlk Yardım

İş Hijyeni

Koruyucular ve Kullanımı

Güvenlikli Bir İşyeri Ortamı

İş Güvenliği Yönetim Sistemi

Eğitimin içeriği ve süresi değişen teknik, idari ve hukuksal koşullara göre İş Güvenliği Belgelendirme Kurulu önerisi ve OYK onayı ile değiştirilebilir ve geliştirilebilir."(2)

Yönetmelikte yer alan eğitim süresi ve kapsamı da, amaçm İş Güvenliği Mühendisi yetiştirmek değil, gelir getirici bir uygulama olduğunu açıkça sergilemektedir.

Bu eğitimin peşinden yetkili mühendis Limited Şirket kurup "İş yasasının ilgili madde hükümleri gereğince değerlendirilmesi gereken İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili olarak İş Güvenliği Uzmanlığı hizmeti vermek, İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili eğitim, danışmanlık, müşavirlik, proje, denetim, sertifikalandırma, risk analizi ve her türlü ölçümleme ve raporlama hizmetleri vermek" maddesini şirket ana sözleşmesine ekleyerek istediği gibi iş yapabilir ya da belge sahibi mühendis belgesini kiralayabilir. Tıpkı diğer yetki belgelerinde olduğu gibi.

TMMOB'nin bundan sonraki süreçte;

- Tasarınlaşma ve kamu denetiminin tasfiyesinin karşında üyesini bilinçlendirme çalışmalarını gerçekleştirip; bir zamanlar olduğu gibi gücünü üyesinden alarak sermayenin tüm saldırılarını karşında dirençli durabilmek,

- İş güvenliği firmaları, yapı denetim firmaları gibi yapılara ilişkin yasal düzenlemeleri, düzeltilmek üzere önermelerde bulunmak yerine topyekün reddetmek ve kamu denetimini öne çıkarmak,

- Sistemin çarpıklığının üzerine yeni yeni çarpıklıklar eklenmesine meslek alanlarımızda izin vermemek,

- Eğitim, denetim gibi konularda "ben yaparsam olur yoksa karşı çıkarım" yaklaşımın TMMOB'ni üyesinden kopararak elitist bir yapıya yönlendireceğini kavrayarak, dirençli ve emekten yana politikaları savunmak,

- TMMOB'nin, meslek alanına ilişkin çalışmalarında maruz kaldığı baskılar karşında mühendisin yanında yer alması gerekmektedir.

İşverenin ilgisizliği, işçinin bilgisizliği, mühendisin sorumsuzluğu, sorumluluk hissedenin ise yapının olmamasından kaynaklı "sıkıntıları"; tüm emek kesimleri ve örgütleri ortak direnç oluşturarak aşabilir. Ortak direncin tek koşulu ise gücünü üyesinden almastır.

(1)Emek Hareketinden Mühendisler 2008 broşürü

(2)www.tmmob.org.tr

NÜKLEER SANTRALLERE NEDEN KARŞI OLMALIYIZ?

Celal Cezim
Elektronik Mühendisi

Bir önceki teknikemek sayısının kapak ve dosya konusu, nükleer santraller ve 'nükleer karşıtlığı' üzerine idi. Konu ile ilgili olarak, bir çok mühendis ve uzmanın inceleme ve görüşlerini yansıtan ilginç yazılarını okumuştuk. Ancak, bu konu birkaç yazı ve bir dosya ile sınırlanamayacak denli önemli olduğundan tekrarlar yapmak değil ama, gündemdeki santral ihalelerini de göz önüne alarak yeni sayılarda da 'devam' yazılarının yer alması yeniden vurgulamak açısından yararlı olacaktır.

Nükleer santraller ölümcül radyotoksit maddeler üretirken çalışırlar.

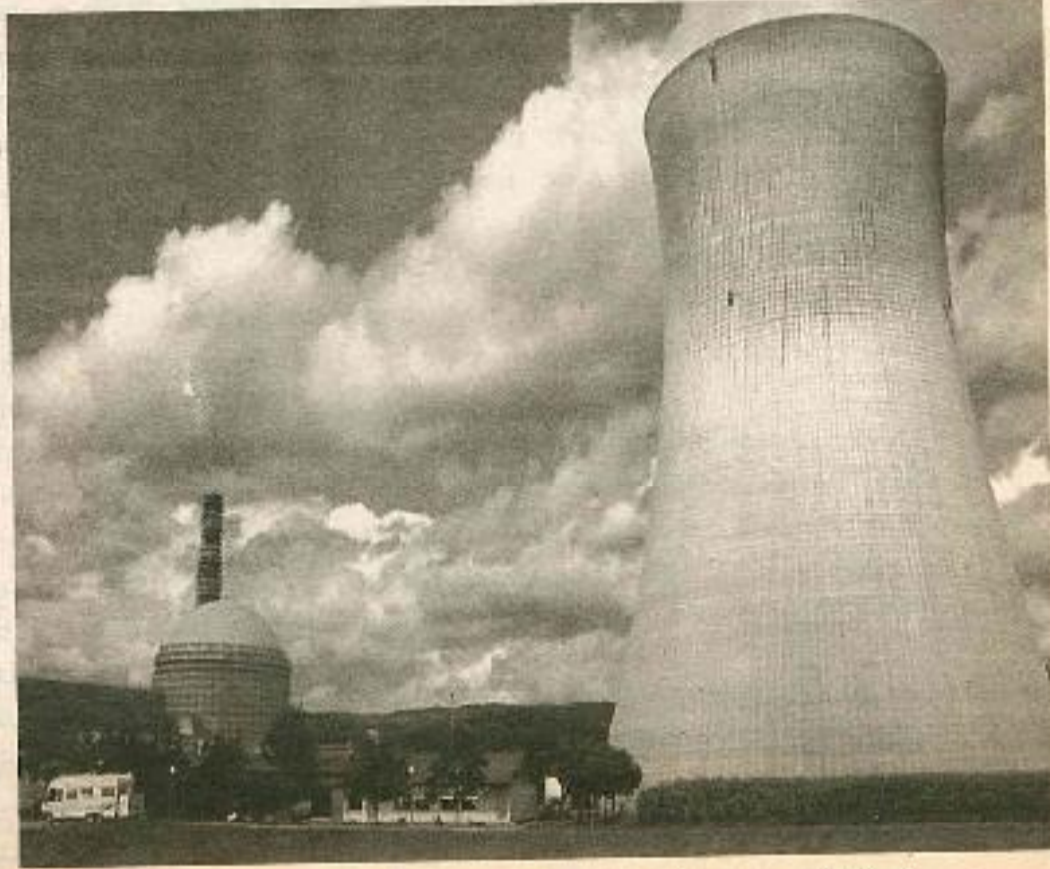
On binlerce Hiroşima ve Nagazaki halkını ve canlı adına ne varsa birkaç saniye içinde yok etmiş olan 'nükleer güç'ün, bölgede yaşamını sürdüren halkı ve çevreyi nesiller boyu etkilemeye devam ettiği gerçeğinin, insanlık belleğine hiç silinmeyecek şekilde kazındığını biliyoruz. Emperyalist siyasetin dünya halkları üzerinde bir tehdit ve yıldırma aracı olarak kullana geldiği bu 'güç', devam eden yıllarda bu kez de emperyalist sormayenin bir sömürü ve bağımlılık mekanizmasına dönüşmüştür.

Nükleer santrallerde yakıt olarak kullanılan radyo aktif Uranyum elementi, reaksiyon sürecinde atom bombası yapımında kullanılan ve çok tehlikeli radyotoksit madde olan Plutonyumun açığa çıkarır. Dolayısıyla atık maddesi yakıt maddesinden çok daha tehlikelidir. Elektronik teknolojisinden de yararlanarak, bu santraller kazalar konusunda sözde daha güvenli hale getirilmiş olsalar da, atık sorumlunun çözümü konusunda daha ortaya atılmış uygulanabilir hiçbir proje bulunmamaktadır. İşte bu nedenle emperyalist ülkeler ellerinde dağlar gibi yığılmış olan nükleer atıkları gizlice depolayacakları yer bulmanın planlarını yapmaktadırlar. Kurulum, bakım ve işletmesinin tamamen satıcı ülke uzmanları ve birkaç yerli işbirliği uzman tarafından yapılacak olması ve bu sürecin santralin ömrü boyunca sürmesi nedeniyle, bu 'atık transferi' karnu oyunundan rahatsızlıkla gizlenebilecek, sonraki süreçte durum öğrenilmiş olsa da, "ahu bu ölüm atıklarınıza" demenin de artık pratik bir yararı olmayacaktır.

Doğaya, çevreye ve tüm canlılara binlerce yıl boyunca zarar veren bu radyotoksit atıkların ölümcül sorunları bile nükleer santrallere karşı olmanız için önemli bir gerekçe olarak önümüzde durmaktadır.

Nükleer santraller enerjide dışa bağımlılığı sınırsız hale getirir.

Emperyalist devletler, ürettikleri nükleer santralleri, 70'li yılları ortalarına kadar kendi ülkelerinde kurarken, o yıllarda ABD, İngiltere ve Japonya'da ortaya çıkan ciddi nükleer reak-

tör kazaları sonrasında, ülke halklarının da karşı mücadeleleri sonucu, bu konuda ciddi politika değişikliğine gitmek zorunda kalmışlardır. Eski Sovyetler Birliği'ndeki Çernobil kazası ise bu santrallerin ipliğini açıkça pazara çıkarılmış ve bu vesile ile duyarlı halk kesimlerinin 'nükleer karşıtlığı' mücadeleleri uluslararası boyutta yoğunluk kazanmıştır.

Başta ABD olmak üzere Almanya, Fransa, Japonya gibi ülkeler yeni santraller kurmaktan vazgeçerek mevcut kurulu nükleer reaktörlerinin söktürmelerini bir plana bağlarken, bir yandan da bunları ve ellerinde bulunan on binlerce ton yakıtı elden çıkarmanın da telaşına düşmüşlerdir. 60'lı yıllarda, bir enerji ihtiyacını gidermenin ötesinde bir siyasi statü veya sözde 'güç' elde etmek amacıyla ülkelere bu santrallerden kurdurmak isteyen Türkiye gibi ülkelere ağır şartlar öne sürerek isteksiz davrananlar, bugün bu ölüm makinelerini üstte rüşvet ve komisyon sunarak satmak istemektedirler.

Nükleer santrallerin, sermaye işbirliği geriçi iktidarlar tarafından yönetilen bizim gibi ülkelere atılacak kurulmak istenmesi, birilerinin bu teknolojiyi satın alması veya diğerlerinin aynı teknolojiyi transfer etmesiyle açıklanamayacağı açıktır. Kaldı ki bazılarının bir aldatmaca olarak sunduğu gibi bu bir teknoloji transferi falan da değil, buna ancak bir makine, sistem ya da bir fabrika satışı denebilir. Satıcı ülkeler, bu santralleri kurdıkları ülkelere ellerinde kalmış tonlarca yakıtı hem de toptan satmak istemeleri ve bu konuda yetiştirdikleri işsiz kalmış 'uzman'larına iş bulmayı amaçlamaları ve tabii ki bu tür gereksinimlerin sürekli olduğu nedeniyle, alıcı ülke satıcı ülkeye karşı bu konuda tam bağımlı duruma düşmektedir.

teknikemek

Nükleer enerji en pahalı enerjidir!

Maden işletmeciliği yöntemiyle yeraltından çıkarılan ve büyük maliyetlerle işlenerek yakıt haline getirilen radyoaktif Uranyum maddesinin hem yakıt olarak hem de atık olarak sıradan depolanma maliyetleri bile santralden elde edilen enerjinin yan maliyetini geçmektedir. Kaldı ki doğadan elde edilen Uranyum 235 yakıt olarak bir işe yaramadığından yüzde üç oranında Uranyum 235'e indirilmesi gerekmektedir. 'Zenginleştirme' de denilen bu süreç boyunca hem çok fazla enerji harcanmakta hem de riski azaltıcı güvenlik önlemleri için ciddi boyutlarda masraflar yapılmaktadır. Buna nükleer reaktörlerin patlama riskini azaltıcı pahalı güvenlik önlemlerini ve yine ciddi masraflarla yetiştirilmiş uzman elemanların maliyetlerini de eklediğimizde ortaya dünyadaki en pahalı enerjisi çıkmaktadır.

Doğayı, insanlığı, insanlığın geleceğini hesaba katmadan, atıkların araziye gömüldüğü her an 'patlamaya hazır bomba' şeklinde santraller söz konusu olursa, ucuz değilse de makul maliyette enerji sağlanabilir. Ancak giderek bilinçlenen halkların günümüzde buna izin vermeye hemem hemem imkansız olduğundan, nükleer reaktörlerden elde edilecek enerji en pahalı enerji olmak durumundadır. Bununla ilgili olarak, bir tarihte İstanbul NCR fuarında katıldığı bir panelde, nükleer santrallerin faydalarını anlata anlata bitiremeyen bir profesöre yazılı olarak sormuştum "Anlattığınız özelliklerde ve güzellikte kurmayı planladığınız nükleer santralden elde edilecek bir kilovat saat enerjinin maliyetini hesapladınız mı?" diye. İsmi lazım değil profesör "hayır hesaplamadım" demişti ve geveleme cevabında, bunun zor bir şey olduğunu sanır arası da olsa itiraf etmişti. Evet, yukarıda saydığımız nedenlerle kesin bir maliyet hesabı yapılamamaktadır. Aslında yapılmaktadır da, çıkan rakamlar çok yüksek olduğundan ifade edilmekten kaçınılmaktadır.

Nükleer enerji tükenmez bir enerji değildir!

Yeraltından çıkarılan nükleer yakıt hammaddesi diğer tüm fosil

yakıtlar gibi sınırlı miktarda olup tükenbilir durumdadırlar. Üstelik sonları geldiğinde yani söz konusu santraller ileride yakıtsızlıktan kapanmak zorunda kaldıklarında, geride binlerce yıl yok olmayacak nükleer çöp dağları bırakacaklardır. Bu nedenle, Taner Sıtkı Uyar hocamın bir önceki teknikemek sayısındaki yazısında değindiği gibi tükenmeyen, yenilenebilir enerji kaynaklarının tercihi ve hayata geçirilmesi için de bilgilendirme, bilgilendirme ve uygulamaların yaygın hale gelmesi konusunda, nükleer santrallere karşı verilen mücadelede harcanan enerjiden daha fazlasını harcamak gerekmektedir.

Mersin Akkuyu'da kurulmak istenen ve bunun için santral ihaleleri açıldığı süreçte esas olarak nükleer santraller konusunu ele aldık. Ancak biz, özellikle politik olarak da nükleerlerin sadece santralına değil her türlü uygulamasına karşı olmak durumundayız. Bu enerji türünü dayatanların enerji sorununu aşma niyetiyle yakından bir ilişkisinin olmadığını biliyoruz. Ülkemizdeki elektrik kayıp kaçakların sadece yüzde beş düşürülmesi ile bile Mersin'e ve Sinop'a yapılmak istenen santrallerin üreteceği kadar enerji kazanılabileceğinin hesabı kerelerce yapıp ilgilerin önüne konulmuştur.

Karşı olduğumuzun karşısına alternatif enerji kaynakları olarak güneşi, rüzgarı, enerji bitkilerini ve biyodizel yakıtları yüksek sesle savunmaya devam etmeliyiz. Ayrıca yaşamı en çok enerjiyle değil gerektiği kadar enerji ile sürdürmeyi savunarak, nükleer lobilerinin "karanlıkta kalacağız" çığırkanlıklarına fırsat vermeyecek politikaları izlemeliyiz.

Nükleer santrallere neden karşı olmamız gerektiği konusuna birkaç noktayla farklı açılardan açıklık getirmeye çalışalım. Bir de yeri gelmişken 'nükleer karşıtlığımız'a laf atanlara bir yanıtımız olacak. Bazı insanlar ve bir kısım meslektaşlarımız, nükleer santralleri ve teknolojisini doğru dürüst bilmediğimiz, dahası anlayamadığımız için, her şeye karşı olma güdüsüyle karşı olduğumuzu iddia etmektedirler. Hem bunlara bir yanıt olması hem de merak eden okurlar için; nükleer teknoloji, daha doğrusu nükleer santral teknolojisi hakkında bir inceleme yazısı da önümüzdeki sayılardan birinde yer alabilir.

KAZA DEĞİL CİNAYET!

Tekin Akçapınar
Harita ve Kadastro Mühendisi

*Büyük denemeler veriliyor ekranlardan,
gerekli bütün tedbirlerin alındığı yalanı
durmadan tekrarlanıyor.
Belki de inanmak istiyor insan,
umutsuzluğun ortasında
bir izelli gerek"
"Boşlukta asile
tarifi ve tekrar kelimeleri"*

Gülseren Yurttaş'ın kaleminden
Aralık 2001

Teknikemek dergisinin 3. sayısı dosya konumu olarak İşçi sağlığı ve İş güvenliği konusu belirlendiğinde ilk aklıma gelen Gülseren Yurttaş oldu. Meslektaşımız, dostumuz, kardeşimiz Gülseren'i kaybedişimizin üzerinden tam bir yıl geçti.

1972 Bilecik Gülpazarı doğumlu Gülseren 1992 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi'nden mezun olarak harita mühendisi olarak çalışmaya başladı. 2001 yılında Harita ve Kadastro Mühendisler Odası İstanbul Şubesinde Şube Müdürü olarak çalışmaya başladı. Harita mühendisi birçok meslektaşımızın Gülseren ile tanışıklığı bu süreçte olmuştur. Oda yaşantısı boyunca oldukça değerli çalışmalarına imzasını atmıştır. Son olarak, hayatını kaybettikten bir süre sonra Harita ve Kadastro Mühendisler Odası İstanbul Şubesi tarafından yayınlanan Göksin Seylan ile ortak çalışması "Türkiye'de Kadastro" kitabıdır.

Beş buçuk yıllık Harita ve Kadastro Mühendisler Odası'ndaki çalışmaya hayatından sonra 3 Eylül 2007 tarihinde İSKİ'nin "Melen Çayı'nın İstanbul'a Getirilmesi Boğaz Geçiş Projesi" kapsamında kurduğu Sarayburnu şantiyesinde DETEK Ltd. Şirketine işe başladı. Bundan 24 gün sonra yani 27 Eylül 2007 tarihinde gerekli iş güvenliği önlemlerinin alınmaması nedeniyle iş cinayetine kurban gitti.

Belki birçoğumuz için çok yakın bir acıydı Gülseren. İlk defa bu kadar yakınımızda olan, bir hafta önce karşılaştığımız, bir gün önce sohbet ettiğimiz, sabah telefonlaştığımız, akşamüstü hoşça kal dediğimiz bir arkadaşımızı kaybetmiş olmak bize dokunuyor, içimizi acıtıyordu. Oysa bu olaydan bir gün önceye kadar yaşanan pek çok iş cinayeti haberi, haber bültenlerinde izlediğimiz pek çok iş cinayeti sanki başka ülkelerde, başka dünyalarda yaşanan olaylar gibi geliyordu bize. Şimdi ise gazetelerde okuduğumuz her ölüm haberinde dehşetle irkiliyoruz. Tuzlada yaşanan ölümleri daha bir ciddiyle izliyoruz.

Şimdi Gülseren için açılan davalar devam ediyor. İlk dava 8 Şubat 2008 tarihinde yapıldı. Sanıklar duruşmaya katılmadı. İkinci duruşma 30 Nisan 2008 tarihinde yapıldı. Sanıklar ifadelerini verdi. Şantiyede bütün güvenlik önlemlerinin

alındığı anlatıldı. Eroniyet yetitler çekilmiş, tüm çalışanlara iş güvenliği ile ilgili bilmem kaç maddelik sözleşmeler imzalatılmıştı. Eğer işçiler bu sözleşmeleri imzalamışsa güvenlik tamamıydı. Üçüncü duruşma 11 Temmuz 2008 tarihinde yapıldı. Sanık avukatı delil ve tamk listesini mahkemeye sundu. Dördüncü 24 Ekim 2008 tarihinde yapıldı. Duruşma her iki tarafın tanıklarının dinlenmesi amacıyla ertelendi. Davanın beşinci duruşması 28 Ocak 2009 tarihinde saat 10.45'te Sultanahmet Adliyesinde gerçekleştirilecek.

Gülseren'i Yitirmişimizin üzerinden bir yıldan fazla zaman geçti. Bu süre içerisinde birçok Gülseren ülkenin değişik çalışma alanlarında hayatlarını kaybetti. Kimisi tersanede ülikalara bindirilip denek yapıldı. Kimi hoya kutularının arasında kaymak yaparken can verdi. Kimi 20 metrelik inşaat iskelesinden düştü. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Tamamını buraya yazacak olsak sayfalarca yer tutacak. Ancak alınan önlemler yitirdiklerimizin listesinden kısa. Yaşadığımız acıdan çok daha kısa. Birçok gazete ve televizyon haberinde iş cinayetleri iş kazaları olarak geçiyor. Kazalar kader ile bağlantıyor. Gidenlerin yerine nice Gülseren'ler geliyor. Yer değiştiriyor. Bizlere düşen bunların kader veya kaza değil cinayet olduğunu ortaya çıkarmak. Bundan sonra yaşanacak acıları azaltmak. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda alınacak önlemlerin birkaç kâğıt parçasının altına atılacak imzalar olmadığını, yitirilenlerin iş yerinin bir parçası değil arkadaşımız, kardeşimiz, çocuğumuz olduğunu, yitirdiklerimizin insan olduğunu anlatabilmeliyiz. Gülseren Yurttaş Davası bizler için önemli bir dönüm noktasıdır. Bunun için bizler Gülseren'in 28 Ocak'ta yapılacak olan duruşmasında orada olmalı, bu davaya sahip çıkmalıyız. Çünkü bu dava Türkiye'de yaşanan tüm "iş cinayetlerinin" davasıdır. Ve cinayetin katili bizim davaya sahip çıkamamızla ortaya çıkacaktır.

teknikemek

MARKALAŞMAK: "DEVLET"TE MARKA YARATMA

Semra Çaralan
Kimya Mühendisi

Devlette "markalaşma", son kriz dalgasının Türkiye'ye etkisini önlemek(!) üzere alınacak önlemlerin başına getirilip kondu. Devletin markalaşması, KOBİ'lerin yeniden yapılandırılması ve Ar-Ge'ye önem verilmesi, krize karşı tedbir paketi önerileri içerisinde öne çıkan sorunların en önemli halkaları olarak gündeme getiriliyor. Kemal Derviş, CNN muhabiriyle 18 ekim 2008 tarihli yaptığı televizyon röportajında, kriz döneminden çıkış önerisi olarak, tekellerin, yeni veya yenilenmiş kuruluşlara ihtiyacı olduğunu, IMF, DB, DTÖ, BM gibi büyük kurumlarda da yeniden bir yapısal reform yapılması gerektiğini ve bu reformun devletleri de kapsayacak biçimde, genişletilmesinden bahsetti. Piyasalar ile toplum arasında dengeyi sağlayacak daha sıkı denetim mekanizmalarına ihtiyaç duyulacağını, açıkladı.

"Salt piyasaların egemenliğinin ve uluslar arası kurumlardaki ABD hakimiyetinin yumuşatılması", "piyasalar ile toplumlar arasında denge sağlanması", mesajı veriyordu. Ama bunun için "devletlerin daha sıkı denetlenmesi"nin gereğini de vurguluyordu. Dengenin markajı, denetimden geçiyordu. Bu sözlerin pratikteki tezahürü olan markalaşma, yeniden yapılanmanın kıstası olarak ele alınıyor. Uluslar arası kuruluşların ve devletlerin 'yeniden yapılanması', G-20'lerin toplantısından da karar olarak çıktı. Ama, Türkiye'deki güdümlük siyasi propagandanın diline, 'Yeniden yapılanmak', marka haline gelebilmek, 'marka olmak', biçiminde, daha sık olarak, çöktürmeye başlamıştı bile.

'Markalaşma' ne demekti? Ki bunun devlete tesnili nasıl olacaktı?

"Marka Haline Gelebilmek Gerek!"

'90lı yılların başında, "şirket kültürü olarak markalaşma"nın ilk propagandalarının yükseldiği yıllarda, şirketlerin uluslar arasına açılması, dünya piyasalarında rekabet edecek güce ulaşması, belli bir standarda uygun olarak ürün verimliliğini artırılması, "kaliteli mal ve hizmet" üretilmesi, kalite yönetiminin benimsenmesi ve kalite kurallarına uygun davranış gösterilebilmesi, "şeffaf", "katılımcı", "demokratik", "her an izlenebilir ve denetlenebilir" olması vs. gibi bir şekil tarif ediliyordu. Ve bu şekilde "uygunluk" ölçütleriyle birlikte, yeniden yapılandırma stratejileri gündeme

getirilirken, toplam kalite yönetimine geçmek üzere, ISO-9000'li standartların prosedürleri, teker teker, adım adım devlete ve şirketlere uygulanmaya başlıyordu. Önce özeldir, sonra kamuda olmak üzere, şirket kültürleri, "marka kültürü" adı altında, kalite eğitimleriyle, "ISO-9000 almak gerek" dayatmalarıyla başlatıldı. Bu vizyon karşısında, devletler ve şirketler, "ya yok olup gidecek, ya da uluslar arası sermaye ile entegrasyona girecek", yani marka haline gelecek bir yol haritası izleme zorunluluğuna giriyorlardı. Uluslar arası camiada tanınmak üzere, ISO-9000 standardının tüm veci-beletini yerine getirdikten, bu yapılanmayı test edecek uluslar arası bir akreditasyon kuruluşunun denetiminden geçtikten sonra ise, ellerine tutuşturulan bir belge ile, işletmelerin kapsadıkları göndere 'Türk bayrağının yanına, taşeronu haline geldiği uluslar arası şirketin bayrağını da asarak, "ben, artık uluslar arası piyasaya açılmış" ilanı ile birlikte, uluslar arası şirket veya fonlardan kredi çekme olanağı elde edebiliyordu.

Dahası, kendini satışa çıkardığı zaman, uluslar arası şirketlerin satın alabileceği bir (mali-idari-siyasi) şeffaflığa da ulaşmış oluyordu.

Çok uğraştı, pahalı ve sancılı bir yoldan geçerek markalaştığını ispat eden şirketler veya kamu kuruluşları, parça parça veya bütün olarak, tekelci piyasalara ve dünya piyasalarına satışa çıkma olanağı elde edebiliyordu.

(ISO-14.000, ISO-18.000, vs. gibi tüm alt versiyonlarıyla birlikte) Kalite sistemi, esnek üretimin bir aracı olduğuna göre, devletin kaliteleşmesi ve markalaşması, esnek üretim gibi, esnek yönetime göre, parçalanarak yürütülen bir işleyle, aynı zamanda yürütme, yasama, yargı erkini de esnek-

leştirilerek tekelere açık piyasa hizmetine dönüştürülmesine yol vermek demektir. Yani cumhuriyet ilkelerinin en olmazsa olmazı olan "kuvvetler ayrılığı prensibi", yasama-yürütme-yargı işlevlerinin bağımsızlığı terk edilerek, birlikte yürütülebildiği bir denetleme ve planlama ile devlet organları yeniden yapılandırılmalıdır. Ki Kent sempozyumlarında, yerleşme panellerinde, barm çok açıkça ilan eden ve överek anlatan belediye başkanları, devlet erkani, veya bürokrasisi olduğu gibi, sol kesimden de bu yapıyı överek göklere çıkarıyor oluyordu. Ki "yerel yönetim" sempozyumlarında, bu yapı ve övgü çok net görülüyor.

"Devlet" denilen şey nedir ki, "piyasaya açılmı?" demeyin, çünkü, devletin ana kurumları borsa olmak üzere, üretim (mal ve hizmet)kurumlarını, topraklarını, tarifi ve sosyal mekânlarını, tarımını, ormanlarını, sahillerini, denizini, üniversitelerden başlayarak ana okullarına kadar müfredan dahil tüm eğitim kurumlarını, hastanelerini, bankalarını, yol-bağcı-va-riyetlik-kualizasyon,vs. alt yapılarını, siyasi partilerini, kısaca ya da tümüyle satışa çıkararak markalaşmış bir devletin, kendisini de toplum piyasaya çıkarması, çok anlamsız olmaz. Ama bu devletin kendisinin satılacağı anlamına gelmez, devletin kar eden kurumlarının ve işlevlerinin piyasalara açılması anlamına gelir. Son krizle birlikte, haurlanacağı gibi, İzlanda Devleti satışa çıkmış, Rusya'nın borç vermesiyle kendini kurtarmıştı. Oysa, krizden çok daha önceleri, OYAK'ın yabancı sermayeye satışıyla, Türk ordusu, tüm personelinin birikimlerini bir gecede yabancılara teslim etmişti.

Markalaşmanın en son örneği olarak ise, K.Derviş'in brifingiyle, G-20lerin kararlarıyla, devletlerin, kurumların ve şirketlerin ellerindeki tüm birikimlerin, tekelilerin yağmasına açılması anlamında bir işleyişten söz ediliyor. Kısaca, markalaşma, talana açılmanın üstü örtülü ifade edilmiştir.

Şirket veya kamu kurumlarının, kolayca el değiştirebilmesi ve uluslar arası tekellerin denetimine açılması demek olan bu markalaşma faaliyetinin (esnek üretimi teknolojisinin) devlete testinli nasıl olacaktı? Devlette mi dünya piyasalarında satışa çıkarılacaktı? Türkiye'nin krizden etkilenmemesi için tek yolunun markalaşma olduğunu iddia edenler, devleti satışa çıkarabilecekleri bir standardı yakalamak zorunda olduklarını açıkça ilan ediyorlar. Yani krize karşı önlem dedikleri şey, devleti piyasaya, yani piyasanın denetimine açmaktan geçiyor!

Oysa, 1995 yılında Türkiye'ye gelen Kissinger(dönemin ABD devlet başkanı), "devlette kalite" semineriyle, tüm devlet erkani-na ve bilim adamlarına bir brifing vererek "kaliteli bir devletin nasıl olması gerektiğini" açıklamıştı. 1994 kriziyle ilgili olan bu "çıkartma" açılım, her kriz döneminde tekrar etmeli mi? Ve bunun için şirketlerde ve kamu kurumlarında ISO-9000 prosedürleri nasıl işletildiyse, devletin tüm kurumlarında da bu prosedürlerin sıkı bir biçimde işletilmesi gerektiği vaaz ediliyor.

Teknikemek olarak, Marmara Üniversitesi'nden 12 Kulübün çağrısını yaptığı Emperyalizme Karşı Bağımsızlık Yürüyüşünü destekliyor; tüm genç mühendisleri ve geleceğin mühendisi olan öğrencileri bu yürüyüşe katılmaya davet ediyoruz.

teknikemek

DÜNYANIN GELECEĞİ VE NÜKLEER SİLAHLAR

Arif Doğan

Halkımız arasındaki sıkça kullanılan bir söz vardır: "iyiye kullanırsan iyi, kötüye kullanırsan kötü olur". Mesela 'zekâ' olduğu düşünülen insanlar için söylenir: "Zekâsını iyiye kullanırsa güzel şeyler yapar, herkesin başaramayacağı işler başarır; zekâsını kötüye kullanırsa da iflah olmaz". Yahut sermayedarlar için... "İyiye kullanırsa şu parasını, işçilerine doğru düzgün ücret verse, insan yerine koysa" vb. vb.

Anadolu'nun yüzlerce, binlerce yıllık kültürel birikimi -sınırlı toplum olmanın olumsuzluklarını barındırmakla beraber- iyiyi, doğruyu, dürüsdüğü, insancılığı, hoşgörüyü ve paylaşımı aynı bir yere koymuş; kapitalizmin yarattığı yozlaşma ve kirliliğe rağmen bu olgular, hala, halkımızın bağında varlığını korumaya devam etmiştir.

Bir yanıyla doğrudur; "iyiye kullanırsan iyi, kötüye kullanırsan kötü olur". Ancak iyiye kullanılacak 'olanağın' kimin elinde, hangi sınıfın hizmetinde olduğundan bağımsız düşünülemez. Böyle düşünülmediğinde sermayeden iyilik, AB'den demokrasi, ABD'den de kurtarıcılık beklemek kaçınılmaz olur.

Nükleer teknolojinin kullanılması meselesine geldiğimizde; günlük ilişkilerde, semt yaşamında doğru olabilen genel bir "iyilik ve kötülük" yargısının, insanların 'iyilik' ve 'kötü'lüğünün ötesine; "olanakların" kimin elinde olduğu ve hangi amaçlarla kullanıldığı gerçeğine geçebilmek gerekir.

Radyoaktivitenin ilk bulunuşu 1895 yılında olmuştur. Alman fizikçi Profesör Wilhelm Röntgen vakumdan elektrik boşalmasının etkilerini araştırırken bilmediği bir ışını keşfetmiş ve buna matematikte bilinmeyen anlamında kullanılan X-ışını adını vermiştir. Daha sonra X ışınlarını araştıran Fransız fizikçisi Henri Becquerel uranyum tuzunun da benzer ışınlar yaydığı gözlemiştir. Bu olaydan esinlenen fizik doktora öğrencisi Marie Sklodowska Curie ile eşi Pierre Curie, polonyum ve radyum keşfetmişlerdir. Daha sonra Curie'ler yeni bir olgu olan radyoaktivite üzerine araştırmalarını yoğunlaştırmışlar ve bu olayın ağır radyoaktif elementlerin doğal bir bozunumu sonucu olduğuna karar vermişlerdir. 1903 yılında Curie'ler ile Becquerel bu çalışmalarından dolayı Nobel ödülünü kazanmışlardır.

Gelişen nükleer teknolojinin ilk kullanım alanlarından birisi nükleer silahlar olmuştur. 1930'lı yılların sonunda Hitler Almanyasında nükleer bomba yapımı çalışmaları hız kazanmıştır. Bunun üzerine ABD'de de nükleer silah çalışmaları hızlanmış ve ABD, ilk nükleer patlama denemesini 1945 Temmuzunda New Mexico yakınlarında Alamogordo'da yapmıştır. Denemelerde başarıya ulaşan ABD, ilk atom bombası İkinci Dünya Savaşının son günlerinde ve sonuç belli olmuşken 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya, üç gün sonra da ikincisini Kokuba'nın üzeri bulutlu olduğundan Nagazaki'ye atmıştır. Birkaç saniye içinde toplam 100 bin, aradan geçen 60 yıl içinde de 300 binden fazla insan ölmüştür. Hala da yılda yak-

laşık 1,500 kişi ölmektedir.

ABD'nin nükleer silah üretmesi ve II. Dünya Savaşında kullanması, nükleer silahlar aracılığıyla bütün dünyada egemenliğini sağlamak üzere baskı oluşturmaya, diğer ülkelerde de nükleer silahlanmayı hızlandırdı. Emperyalizmin dünyayı nükleer gücü ile teslim alma çabasına karşı ilk dengeleyici unsur Sovyetler Birliği olurken, diğer kapitalist ülkeler ABD'nin savaş konseptine ayak uydurarak birer birer kapitalist nükleer silahlanma projelerini uygulamaya koyuldular.

Atmosferde, uzayda ve su altında nükleer denemelerin barışçı ya da askeri amaçla yapılmasını yasaklayan ilk antlaşma 5 Ağustos 1963'te Moskova'da imzalanmış ve 10 Ekim 1963'te yürürlüğe girmiştir. Toprak altında nükleer deneme yapılmasını yasakladığı için "Sınır Denerme Yasası Antlaşması" olarak da bilinir. Temmuz 1968'de Büyük Britanya, ABD ve Sovyetler Birliği, Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması'nı (NPT) imzalamışlardır. Antlaşmada bulundukları nükleer güçleri başka devletlere nakletmeye ve başka devletlere nükleer program gelişiminde yardım sağlamama şartını getirmişlerdir. Antlaşma 1970 yılında yürürlüğe girmiş ve 1986 yılına kadar 186'dan fazla ülke tarafından imzalanmıştır.

1982 yılında başlayan Stratejik Silahların Azaltılması Görüşmeleri Antlaşması, ABD ve Sovyetler Birliği devlet başkanları tarafından 1991 yılında imzalanmıştır. Antlaşma ileriye dönük nükleer silahların azaltılmasını öngörmektedir. Eski Sovyetler birliği devletlerinden olanı, Beyaz Rusya, Kazakistan ve Ukrayna'da antlaşmanın prensiplerine katılarak bir yıl sonra imza atarlar.

1996 Eylülünde Birleşmiş Milletler, laboratuvar denemeleri dışındaki nükleer deneme patlamalarını yasaklayan Kapsamlı Denerme Yasası Antlaşması'nı onaylar. Hindistan kusurlu olarak Antlaşmayı reddeder. Pakistan da Hindistan imzalamadıkça antlaşmayı imzalamayacağını beyan eder.

Bütün bu anlaşmaların, nükleer silahsızlanma' programlarının ortak özelliği ABD'nin ve diğer emperyalist güçlerin kendi karşısında yer alabilecek diğer ülkelerin nükleer silah üretmesini engellemek amacıyla olmasıdır. Birçok anlaşma, nükleer silahların diğer ülkelere yayılmaması gerektiğini bağtarken, ABD ve diğer emperyalist devletlerdeki nükleer silahların imha edilmesinden söz etmiyor. Emperyalizm, nükleer silahlara karşı çıkmıyor, tersine onların yalnızca kendi tekelinde olması için çabalyor.

Silah Kontrol Derneği ve Nükleer Tehdit Girişimi adlı kuruluşların verilerine göre, nükleer silaha sahip olan veya sahip olduğu sanılan ülkeler ve tahmini silah kapasiteleri şöyle:

ABD: 5 binden fazla stratejik savaş başlığı, stratejik silahlardan daha az etkisi olan, savaş alanında kullanılmı için üretilmiş binden fazla operasyonel taktik silahlı ile stoklanmış 3 bin kadar stratejik ve taktik savaş başlığı bulunuyor. İlk denemesini 1945 yılında yaptı.

Rusya: Yaklaşık 5 bin stratejik savaş başlığına, 3 bin 500 kadar operasyonel taktik savaş başlığına sahip. İlk olarak, stoklanmış 11 binden fazla stratejik ve taktik savaş başlığı bulunuyor.

İngiltere: Yaklaşık 200 stratejik savaş başlığına sahip. İlk denemesini 1952 yılında yaptı.

Fransa: 350 kadar stratejik savaş başlığı bulunuyor. İlk nükleer denemesini 1960 yılında yaptı.

Çin: 250 kadar stratejik savaş başlığı ve 150 taktik savaş başlığı bulunuyor. İlk denemesini 1964 yılında yaptı.

Hindistan: 45-95 arası nükleer savaş başlığı bulunuyor. İlk denemesini 1974 yılında yaptı.

Pakistan: 30-50 arası nükleer savaş başlığı bulunuyor. İlk denemesini 1998 yılında yaptı.

Kuzey Kore: Yarım düzine kadar nükleer silah üretimine yetecek, atomik parçalanmaya uygun materyali bulunduğu tahmin ediliyor. İlk nükleer silahlı denemesini 2006 yılında yaptı.

İsrail: Nükleer silah kapasitesi hakkında bilgi vermiyor. 200 kadar nükleer savaş başlığı bulunduğu tahmin ediliyor. Nükleer deneme yapıp yapmadığı konusunda bilgi bulunmuyor.

Geçmişte nükleer silaha sahip olan ülkeler ise Cezayir, Arjantin, Belarus, Brezilya, Kazakistan, Irak, Libya, Romanya, Güney Afrika, Ukrayna.

1993 yılında Güney Afrika, nükleer silahlarını söken ilk ülke oldu. Cezayir, Arjantin ve Brezilya nükleer programlarını terkederken, Romanya nükleer silah geliştirme planından vazgeçti. Libya, kendi bombasını üretmek üzere gerekli malzemeyi edinmek yerine Çin'den nükleer bomba alma girişiminde bulundu, ama 1999 yılında, Afrika'nın nükleer silahlardan arındırılmasını öngören Pelindaba Anlaşmasını imzaladı.

Güney Kore ile başlayan, İran'ın nükleer teknoloji üzerine

çalışmalarıyla yükselen nükleer silah tartışmaları ise ABD'nin nükleer silah konusundaki büyük güç ve tekelini kaybetmemek ve Ortadoğu'ya dönük yeni saldırı planlarında yararlanmak üzere kullandığı argümanlardandır.

Bilinmektedir ki; İran'ın ve Kuzey Kore'nin nükleer silah üretmesine karşı çıkan ABD emperyalizmi, dünyanın en büyük nükleer silah deposu durumundadır. Yine Ortadoğu'da emperyalist İsrail büyük bir nükleer silah gücüne sahip olmakla beraber, topraklarını Nükleer silahlanmayla ilgili kontrol yapan kurumlara açmamaktadır.

Nükleer teknoloji, emperyalizmin çıkarları doğrultusunda insanlığa karşı çevrilmiş bir silah durumuna getirilmiştir. İnsanlığa karşı oluşu 'kendinden menkul' değildir. Dünyanın enerji ve hammadde kaynaklarını ele geçirmeye çalışarak, dünya ölçeğinde daha geniş pazar ve sömürü alanları elde ederek varlığını sürdürebilecek olan tekeli burjuvazinin hizmetinde olmasındandır.

Nükleer teknoloji; tıp alanında, birçok hastalığın teşhisinde, dolayısıyla tedavisinde çok önemli işlevlere sahiptir. Birçok organın nükleer tıp teknikleriyle incelenmesi mümkündür. Tiroit, karaciğer, dalak, akciğer ve beyin sintigrafileri birçok hastalığın teşhisinde yardımcı, yaygın olarak kullanılan metotlardır. Bir nükleer tıp departmanında en çok yapılan araştırma kemik sintigrafisi olup kanser taramasında sık kullanılan bir metottur. Nükleer tıp metotları; hastaneye yatmaya gerek olmadan uygulanabilen ve kolay testlerden ibarettir. Bu testler sayesinde vücudun birçok organının işleyiş ve yapılarına ait güvenilir bilgiler elde edilebilir.

Nükleer teknoloji, insanlığa, topluma ve geleceğe çok şeyler katabilir. Vahut onu toptan yok edebilir. Bu iki seçenek, bir yanıyla dünyanın ve insanlığın varlık ve yokluk sorunudur. Ya dünyayı defalarca yok edebilecek nükleer silahlara sahip emperyalizm ya da nükleer teknolojiyi insanlık düşmanlarının elinden alacak ve nükleer silahları tarih müzesine koyacak halk iktidarı...

JOHN DESMOND BERNAL

Selçuk Karstarlı Endüstri Mühendisi

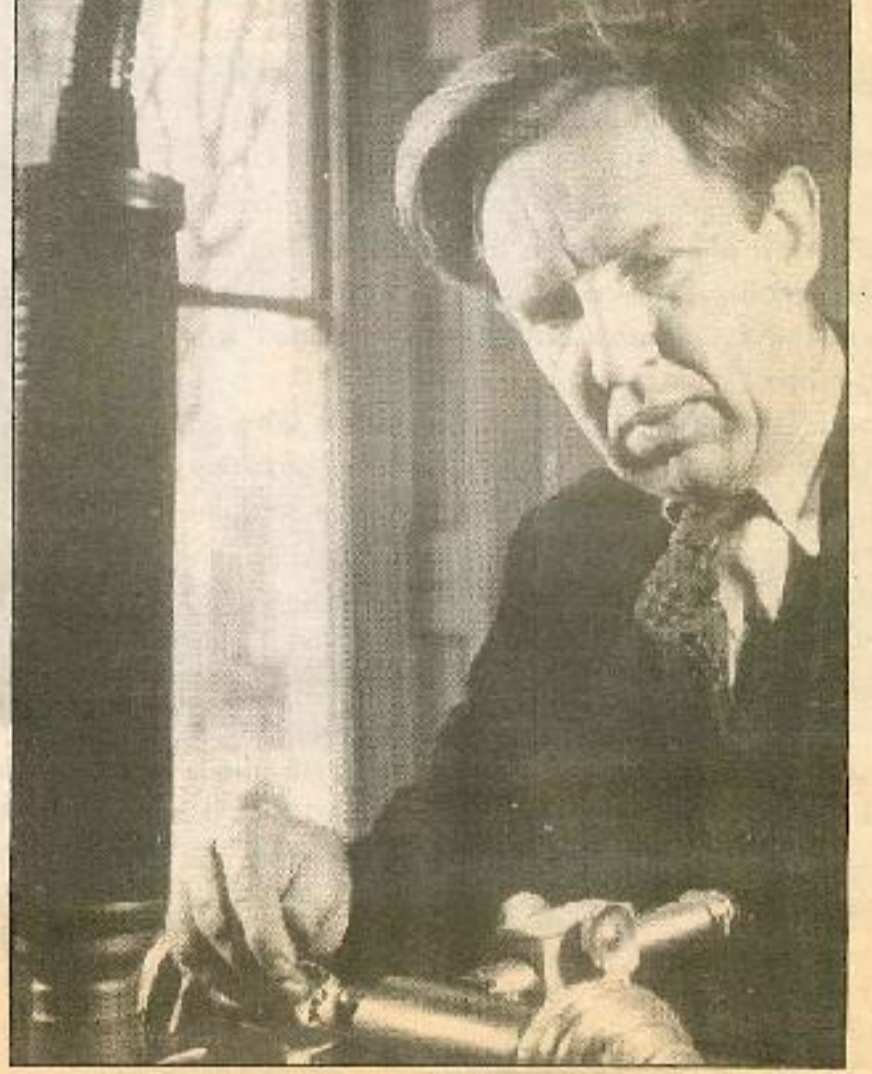
Tarih sahnesinde rol alan onlarca bilim insanı toplum hafızasında yerini almıştır. Bu bilim adamlarının çoğu buluşları ile toplumların saygısını ve hayranlığını kazanmıştır. Keşif ve buluşları yaşamımızdaki birçok sorunu çözmeye karşın bilim insanlarının bir kısmı ise baktıkları toplum hafızasında yer almaya, adları hile yeryüzündeki birçok insan tarafından duyulmamıştır. Bunda elbetteki bilim insanlarının da halkların da suçu yoktur. Daha ziyade adını sanını bildiğiniz bilimciler popüler yayıncılar ve ders kitapları ile hayatımıza girmiştir. Bu karşın bazı bilimcilere bu yayıncılar zaman zaman bilerek sırtını dönmüştür.

Toplum hafızasında yer bulamamış çok büyük bilimcilerden biri de John Desmond BERNAL'dır. J.D. Bernal 1901 yılında İrlanda'da doğmuştur. Matematik ve fizik alanında eğitim aldığı Cambridge Üniversitesinden 1921 yılında mezun oldu. Ancak burada 1 yıl daha doğa bilimleri alanında dersler almaya devam etti. Eğitiminin ardından çalışmalarını Londra'da bulunan Davy-Faraday Laboratuvarı'nda sürdürdü. Bu laboratuvarında grafitin yapısının belirlenmesi ve su ile bileşik protein moleküllerin görüntülenmesi gibi iki önemli çalışmaya imza attı.

1937'de J.D. Bernal London Üniversitesi Brickbeck Koleji'nde Kristalografi Kürsüsüne getirildi. Bu kürsüye getirilmesinde X ışınının kristalografisi çalışması ile fizik ve kimyanın biyoloji alanına girişini sağlayan öncü çalışması etkin bir ol oynamıştır. Bu çalışma fen bilimleri alanında çığır açan çalışmalar arasında sayılmaktadır.

J.D. Bernal kendini sadece biyofizik çalışmalarına adanmış bir laboratuvar kaşifi olmaktan ziyade toplumsal meseleleri dert edinmiş bir bilimci idi. İngiliz Komünist Partisi üyesi olan J.D. Bernal'ın en çok etkileyen ve düşünce sistematizasyonunu şekillendirdiği yer, 1931 yılında Londra'da düzenlenen Bilim Tarihi Kongresi olmuştur. Bu kongrede Sovyet bilimcilerin sunduğu çalışmalar İngiliz bilimciler arasında toplum-bilim ilişkisi, planlı gelişme ve planlı bilim konularının tartışılmasını ve Bilimin Tarihsel İlişkileri Hareketi'nin oluşmasını sağlamıştır. Bu hareketin öncülerinden biri de J.D. Bernal'dır ve 1939 yılında yayınladığı Bilimin Toplumsal İşlevi adlı eser de bu hareketin sembolü olmuştur. Bu eserde Bernal bilimin sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmelere ile çevrelendiğini, bilimin insanlık yararına kullanılması önündeki engellerin de aynı gelişmeler ile açıklanabileceğini ortaya koymuştur.

J.D. Bernal'ın bir diğer eseri ise Tarihte Bilim adını taşıyan 1954 yılında yayınlanan kitabıdır. Bu kitap American Scientist dergisi tarafından yüzyılın bilimine yön veren 100 temel eser arasında gösterilmiştir. (Bu kitap Evrensel Basın Yayın tarafından Türkçeye çevrilerek yayınlanmıştır.) Tarihte Bilim ile Bernal bilimin gelişimi ile toplumsal gelişme ve dönüşümler arasındaki ilişkileri ortaya koymuş, üretim ilişkilerinin değişiminden bilimin nasıl etkilendiği ve bilimin siyaset ilişkilerini irdelemiştir. Eserlerinden de anlaşılacağı gibi J.D. Bernal bilimin toplumsal gelişiminin ve devrimin aracı

olarak görmekteydi.

Bilim çevresinde Marksist düşüncenin yayılmasında etkisi olan J.D. Bernal SSCB, Macaristan, Çekoslovakya, Almanya, Polonya, Romanya, Bulgaristan ve Norveç bilimler akademilerinin onur üyesi idi.

J.D. Bernal'ın anti-faşist ve Marksist olduğu bilinmesine İngiliz Hükümeti tarafından ikinci dünya savaşında önemli görevlere getirmiştir. Bu süreçte Normandiya Çıkarmasında kullanılan geçici liman tesisi Mulberry Limanı'nı icat etmiş, çıkartma için en iyi koşulları hesaplamıştır. Bu dönem içinde savaştaki sivil görüntüsünün rahatsız ediciliği nedeniyle kendisine geçici yarbaylık rütbesi bile verilmiştir. Ateni bir Marksist olan Bernal'a bu görevlerin verilmesinin nedeni samız dönemin en iyi bilim insanlarından biri olmasıdır. Bernal'ın bu görevleri kabul etmesini açılabilir tek neden ise Nazi faşizmine duyduğu öfke olsa gerek.

Bujuva popüler basın organlarının J.D. Bernal'den bahsettiği ender dönemler arasında yer alan zamanlardan birisi de bu dönemdir. Özellikle The Times J.D. Bernal ile J.F. Christopher Hill'i Sovyet ajanı olmak ile suçlamıştır. Bu karalamaların da, daha sonraları yok sayılmasının da ardından yatan neden hiç kuşkusuz Marksist olması idi.

J.D. Bernal gibi onlarca bilim insanının çalışmalarının halka ve aydınlara aktarılması için ilerici yayın organlarına ve aydınlara önemli görevler düşmektedir. J.D. Bernal'ın çalışmaları sadece bilimsel gelişmeleri açıklamakla kalmamış aynı zamanda bilimin toplumsal gelişme ve devrimler açısından nasıl bir araç olduğunu da ortaya koymuştur.

M. Arif KOŞAR
Bilgisayar Mühendisi

Kentsel Çelişki ve Siyaset/ Kapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar

Yazarı: H. Tarık Şengül
Yayınevi: Demokrasi Kitaplığı
İlk Yayın Yılı: 2001
224 sayfa

Giderek kutuplaşan bir dünyada, kentler yapımsal gelişmelerin en yoğun yaşandığı mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Çalışan sınıfları ve diğer ezilen kesimlerin kentsel kaynaklardan pay alma, kendi yaşamlarına ilişkin kararlarda söz sahibi olma ve kendi kimliklerini kent mekânında ifade edebilmeye yönündeki istem ve mücadeleleri, çoğu zamanda, kapitalist kentleşmenin mantığı ile çelişiyor.

Siyasal iktisat perspektifinden yazılan, Kentsel Çelişki ve Siyaset söz konusu uzlaşmazlıkların gerek kurumsal düzeyde, gerekse de günümüz kentleri gerçeğinde çeşitli boyutlarıyla irdeliyor. "Küreselleşme"-yerelleşme süreçleri, demokratikleşme sorunu, yerel devlet, sosyal adalet sorunu gibi güncel konu ve sorunlar yanında, Türkiye'nin kentleşme dinamikleri ve gelişmeleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendiriliyor.

Albert Einstein: Bilim Dünyasından Bir Hayat

Yazarı: Michael White
John Gribbin
Yayınevi: İnkilap Kitabevi
İlk Yayın Yılı: 2005
294 sayfa

Albert Einstein'ın hayatını, düşüncelerini ve teorisini anlaşılır bir şekilde anlatan bir eser. Kitapta, fizik bilimine büyük katkılar yapan, fikir, teori ve buluşlarıyla, barış için verdiği mücadeleyle bilim dünyasında öncül bir yer sahibi olan, günlük yaşamımızdaki

konuşmalara dahi girebilmeyi başaran Einstein'ın yaşamı birçok açıdan ve sürükleyici bir üslupla ele alınıyor.

İngiltere'de yayınlanan bir gazete yazarı J.G. Ballard kitap hakkında şunları söylüyor: 'Bilimsel çalışmalarına harika bir giriş, okuduklarımdan en açık ve anlaşılır olanı. Göreliliği açıklayan sayısız kitaptan sonra ilk kez teoriyi anlamaya başladığımı hissettim.'

Çalınmış Hasat Küresel Gıda Soygunu

Yazarı: Vandana Shiva
Yayınevi: Bireşim Yayıncılık
Yayın Yeri: Ankara
İlk Yayın Yılı: 2006
160 sayfa

Dünyaca ünlü ekolojisti, araştırmacı ve aktivist Vandana Shiva, Dünya Ticaret Örgütü ve uluslararası tekel-lerin dünya tarımına egemen olmaya çalıştığı günümüzde, dünya nüfusunun yüzde 70'ini teşkil eden

küçük çiftçi ve yerel comaaudelerin yaşamsal sorunlarını, endüstriyel tarım uygulamaları nedeniyle uğradıkları mazeret kayıplarını kendi ülkesi Hindistan ve Asya tarımına ait örneklerle anlatıyor.

Genetiği değiştirilmiş organizmalar, yaşam üzerindeki patentler, deli danalar ve endüstriyel su kültürleri üzerine çeşitli bölümler içeren bu kitap, gen mühendisliği ve ticari tarım hakkındaki tartışmalar için geniş bir perspektif sağlayan zengin ve özende seçilmiş veriler içeriyor.

YDD Kışkacında Çevre ve Kent

Yazarı: Kolektif
Yayınevi: Utopya Yayınevi
473 sayfa

"YDD Kışkacında Çevre ve Kent"; giderek somut bir tehlike haline gelen "ekolojik felaket" analiz edip, gelecekte piyasanın adalatinin çözüm olamayacağını savunuyor.

Yazarlardan Maximo Comandante şöyle diyor:

"Neo-liberal küreselleşme, insan soyunun geleceğini tehlikeye atıyor... Dünya çapında tekbiçimli bir kültür dayatıyor... Onca spekülasyon, çevre yağmalaması, kanlı savaşlar, bizi dünya çapında kaçınılmaz bir bunalıma götürüyor... Serbest piyasa talanını yüceltenler, ikiyüzlüdür... Piyasayı din haline getiren tutucu, gerici din adamlarından başkası değildir. Özgürlük, kardeşlik ve onurdan geçer. Bu iki kavram ise piyasayla bağdaşır şeyler değildir."

teknikemek

mühendis olmak ya da olamamak

Hasan Uçar
İstanbul Üniversitesi
Çevre Mühendisliği
Öğrencisi

Mühendislik öğrencilerini ilgilendiren ama onları pek haberdar olmadıkları bir konu yetkin mühendislik.

Yetkin mühendislik uygulamasının nasıl işleyeceğini biraz tarif edelim. Üniversiteden yeni mezun bir mühendisten istenilen; yetkin mühendis olması için; sertifika eğitimlerini tamamlamış, 5 yıllık staj yapmış ve staj sonunda yüksek ücretli, sözlü ve yazılı sınavlarda başarılı olmuş, aynı anda pek çok işi yapabilecek, diğer mühendislik dallarına da az çok hakim olması. Bu uygulamaya paralel olarak mühendislik öğrencileri üniversiteden mezun olduklarında mühendislik diploması alamayacaklar. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi gibi üniversitelerin verdiği diplomalarda mühendislik unvanları kaldırıldı. Artık öğrenim görülen mühendislik bölümünü bitirmiş olduğunu belirten bir belge alacaklar. Mühendis olmak başka bahara kalacak. Mühendislik unvanını nasıl ve ne şekilde verileceği konusu da tam bir belirsizlik içerisinde.

Yetkin-yetkili mühendislik ilk olarak TMMOB'a bağlı İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) tarafından başlatıldı. Ve gerek oda içerisinde gerekse öğrenciler arasında uzun süre tartışıldı. Tüm karşı çıkmalara rağmen yönetmelik uygulanmaya ve yetkin inşaat mühendisi unvanları verilmeye başlandı. Açılan davalarla yönetmeliğin 1, 2, 4/d-e, 6/c, 7/a ve 8'nci maddelerinin yürütülmesi durduruldu. Ancak bu durdurma konunun kapanacağı anlatılmıyor. Daha farklı formlarda yine karşımıza çıkacak.

Yetkin Mühendislik uygulaması yalnızca inşaat mühendisliği ile sınırlı kalmayıp diğer mühendislik disiplinleri içinde de tartışılmaktadır. ABD ve Avrupa'da bütün mühendislik dalları için yetkin mühendislik uygulaması vardır.

Yetkin mühendislik uygulamasının içeriğine ve işleyişine baktığımızda özgün bir tarafı da yok. Çünkü bu uygulama ABD ve İngiltere gibi ülkelerde uzun yıllardır uygulanmaktadır. Yine orada, aynı şekilde uzun yıllar düşük maaşa çalışmak ve sınavlara girmek bir firma ya da yetkin mühendis tarafından tescillenmek gerekmektedir.

Yetkin mühendislik konusu tek başına ortaya çıkan bir durum değil. Ülkemizin 2005 yılında imzaladığı GATS anlaşması tüm hizmet alanlarının piyasaya açılması ve yabancı sermayenin de buralarda yatırımlar yapmasını öngörüyor. GATS kapsamına mühendislik hizmetleri girmekte ve GATS'la birlikte ülkemizdeki sağlanan olanaklar yabancı mühendisler de sağlanmaktadır.

İnşaat Mühendisleri Odasının hazırladığı ve resmi gazetede yayımlanan Yetkin Mühendislik yönetmeliğinde, yönetmeliğin amacını "meslek bilgisi, deneyim birikimi ve etik anlayışıyla belli bir olgunluk düzeyine erişmiş olan inşaat mühendislerinin tespitini (...)" olarak ifade ediliyor. Yeni mezun mühendisleri, üniversitelerde olduğu gibi, rekabetçi bir ortamda deneyim altında tutmayı ve mühendislerin birbirlerini düşman olarak görmelerini sağlarken, aynı zamanda mühendisler arasında oluşacak, 'mühendis', 'yetkili mühendis' gibi bir hiyerarşi, ücret farkları da yaratacaktır. Yetkin mühendislik savunulurken üniversitelerdeki eğitim sisteminin yetersizliği ve niteliksizliği öne sürülüyor. Evet, doğrudur. Üniversitelerde eğitim sistemi yetersiz ve niteliksizdir. Ancak bu eksiklik yine sınav sistemine dayalı bir sistemle kapatılmaya çalışılmaktadır.

Neden yetkin mühendislik? Üniversitelerde eğitim yetersiz. Neden üniversitelerde eğitim sistemi yetersiz? Eğitim ezber üzerine kurulu; dersler sınav endeksli işleniyor; yeterince laboratuvar dersimiz yok... Ancak yetkin mühendislik bu sorunların hiçbirini çözmiyor, tersine daha da artırıyor.

Peki, çözüm yine yetkin mühendislik uygulaması mıdır?

Çarpıklık üzerine, yeni bir çarpıklık oluşturmakta mıdır?

AB'ye uyum adına, üniversite öğrencilerinin "mühendis olma" ümidiyle girdikleri mühendislik fakültelerinden mühendis olamadan çıkmaları, ülkemizin rotasını bilime, teknolojiye, ülkenin sanayileşmesine ve halkın daha iyi koşullarda yaşamasına değil emperyalizme döndüğünün göstergesidir. Elbette, sorun ülkemizde her alanda emperyalizmandan bağımsız politika izleyebilme sorunudur. Bunun için, mühendislik öğrencileri olarak, Yetkin Mühendislik uygulamalarıyla yönetilen sınıflara karşı 12 öğrenci kol ve kulübünün çağrısıyla, 100'ün üzerinde öğrenci kulübünün desteğiyle 20 Aralık'ta yapılacak olan Bağımsızlık Yürüyüşüne katılmalıyız.